

Brabantse burgers in beeld 2025

Het perspectief van Brabanders op de
ontwikkelingen in Brabant

Brabantse burgers in beeld 2025

Het perspectief van Brabanders op de
ontwikkelingen in Brabant

Drs. Madelon van Duren
Daphne van de Ven MSc

Colofon

Het PON & Telos heeft dit onderzoek verricht in opdracht van

Provincie Noord-Brabant

Auteur(s)

Drs. Madelon van Duren

Daphne van de Ven MSc

Opmaak tabellen en figuren

Daphne van de Ven MSc

Foto voorkant

Joyce van Belkom

Publicatienummer

25021-1

Datum

februari 2025

© 2025 Het PON & Telos

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij Het PON & Telos. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van Het PON & Telos. Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld, kan Het PON & Telos geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.

Meer informatie

www.hetpon-telos.nl

Resultaten in het kort

In dit overzicht presenteren we de belangrijkste resultaten van de peiling Brabantse burgers in beeld van 2025. De voorliggende rapportage is gebaseerd op een online ingevulde vragenlijst onder 1.360 Brabanders. De data zijn verzameld in de periode 7 tot en met 17 januari 2025. De resultaten van het onderzoek zijn na weging representatief voor geslacht, leeftijd en opleidingsniveau, dit betekent dat we betrouwbare uitspraken kunnen doen over de inwoners van de provincie Noord-Brabant. In de rapportage en eveneens in dit resultaatendeel wordt een vergelijking gemaakt met het vorige meetjaar (2024).

Allereerst geven we een overzicht van de stemming over de samenleving in Brabant. Hier presenteren we hoe gelukkig Brabanders zich voelen, wat volgens hen goed gaat in Brabant, waar de uitdagingen liggen, en wat zij ervaren als wrijving tussen verschillende groepen mensen. Daarna komt het vertrouwen van Brabanders in de overheid en (politieke) instituties aan bod. Vervolgens gaan we in op de houding van Brabanders ten aanzien van vier maatschappelijke opgaven¹; ‘gezonde en veilige leefomgeving’, ‘energietransitie en klimaatverandering in Brabant’, ‘duurzame verstedelijking, vitaal platteland en mobiliteit’ en ‘duurzame concurrerende economie’.

De stemming in Brabant

- Brabanders beoordelen hun geluk op de dag dat zij de vragenlijst invulden met gemiddeld een 7,3 (in 2024 was dit 7,4) en het geluk van de afgelopen maand met een 7,1 (net als in 2024). Brabanders met een hogere score geven vaak aan dat ze gezond zijn, een fijn huis hebben en geen financiële zorgen hebben. Brabanders met een lagere score geven onder andere aan dat hun geluksgevoel beïnvloed wordt door hun eigen gezondheid, door de gezondheid van een familielid, of ze geven aan dat ze zich zorgen maken over iets.
- Ruim een derde van de Brabanders (36%) vindt dat het iets meer of duidelijk de verkeerde kant op gaat met Brabant. Landelijk ligt het aandeel dat pessimistisch is hoger: Uit de CBS-Burgerperspectieven rapportage komt naar voren dat 57% van de Nederlanders van mening is dat het de verkeerde kant op gaat met Nederland.² Het aandeel Brabanders dat vindt dat het iets meer of duidelijk de goede kant op gaat in Brabant is klein, namelijk 15%. Dit is vergelijkbaar met de meting in 2024. Opvallend is dat bijna de helft van de Brabanders (49%) een neutraal antwoord geeft en niet echt kan aangeven of het met Brabant nu de goede of de verkeerde kant op gaat.
- Brabanders vinden dat het goed gaat met de werkgelegenheid in Brabant. Net als in 2024 staat werkgelegenheid nog steeds op de eerste plek van terreinen waar het volgens hen goed mee gaat. Op de tweede plek staat, net als in 2024, wetenschap, technologie en innovatie. Ook de derde positie is niet veranderd ten opzichte van 2024: hier staat opnieuw natuur(landschap).

¹ Deze maatschappelijke opgaven worden eveneens beschreven in het Bestuursakkoord Samen maken we Brabant! 2023-2027 van Provincie Noord-Brabant. Deze opgaven staan eveneens benoemd in de omgevingsvisie. <https://www.brabant.nl/onderwerpen/omgevingsbeleid/omgevingsvisie/>

² Kunst, S., Geurkink, B., Kuschel, A., Miltenburg, M. (2024). Burgerperspectieven bericht, 3. Den Haag.

- Uitdagingen liggen er volgens Brabanders vooral op het gebied van de woningmarkt, criminaliteit en veiligheid en op de integratie van minderheden (vluchtelingen en migranten). Deze thema's komen overeen met de top-3 van onderwerpen die in 2024 als uitdaging werden gezien door Brabanders.
- Het aandeel Brabanders dat vertrouwen heeft in de medemens, blijft al een aantal jaren nagenoeg gelijk. 54% van de Brabanders heeft vertrouwen in de medemens. In 2024 was dit 55%. Van de Brabanders heeft 14% geen vertrouwen in de medemens.
- Net als in 2024 wordt de meeste wrijving ervaren tussen mensen die het in het land voor het zeggen hebben en de rest van de bevolking.

Houding tegenover de overheid en vertrouwen in (politieke) instituties

- Brabanders hebben geen groot vertrouwen in de overheid: 57% is van mening dat zij geen invloed hebben op wat de overheid doet. Ze vinden dat de overheid onvoldoende voor hen doet (38%). Daarbij hebben ze het gevoel dat Kamerleden en ministers niet om hen geven (53%). 18% van de Brabanders noemt politici bekwaam voor hun taak. Deze cijfers zijn grotendeels vergelijkbaar met 2024.
- De helft van de Brabanders heeft vertrouwen in politie en justitie (51%).
- Als we naar de drie bestuurslagen kijken³, dan zien we dat Brabanders het meeste vertrouwen in hebben in de gemeente (42%). Ruim een derde (35%) vindt dat de democratie op gemeenteniveau goed functioneert en 18% van de Brabanders vindt dat hun gemeente snel en krachtig (slagvaardig) handelt.
- We zien dat twee vijfde van de Brabanders vertrouwen heeft in het bestuur op provinciaal niveau (40%). Een kwart van hen vindt dat de democratie op provinciaal niveau goed functioneert (27%) en 12% noemt het handelen van de provincie snel en krachtig.
- Het vertrouwen in de rijksoverheid (30%) is gestegen ten opzichte van 2024 (22%). Een kwart vindt dat de democratie op rijksniveau goed functioneert (26%) en bijna 1 op de 10 Brabanders is van mening dat de rijksoverheid snel en krachtig handelt.
- Wat vooral opvalt aan de cijfers over het functioneren van de democratie en het al dan niet slagvaardig handelen van de overheidslagen, is dat veel Brabanders hierbij hebben aangegeven dat ze het niet eens/niet oneens zijn met de voorgelegde stellingen. Dit kan erop duiden dat ze hier geen duidelijke mening over hebben óf dat ze hier geen kennis van of zicht op hebben.

Gezonde en veilige leefomgeving

- De helft van de Brabanders (50%) heeft er vertrouwen in dat ze in de huidige Brabantse samenleving gezond oud kunnen worden. Over de kansen van de volgende generatie om gezond oud te worden zijn ze echter minder hoopvol gestemd; 39% van de Brabanders heeft er vertrouwen in dat ook de volgende generatie in de Brabantse samenleving gezond oud kan worden.
- Een ruime meerderheid van de Brabanders maakt zich zorgen over drugs- en cybercriminaliteit. Ten opzichte van 2024 zijn vooral de zorgen over cybercriminaliteit toegenomen (van 64% in 2024 naar 72% in 2025). Het aandeel Brabanders dat zich

³ Dit zijn het bestuur op gemeenteniveau, provinciaal niveau en rijksniveau.

zorgen maakt over bedreigingen en geweld tegen hulpverleners, politieagenten, burgemeesters en raadsleden is hetzelfde gebleven ten opzichte van 2024 (beide 80%).

Energietransitie en klimaatverandering in Brabant

- Het percentage Brabanders dat zich (helemaal) geen zorgen maakt over het klimaat is afgenomen van 21% in 2024 naar 18% in 2025.
- Het aandeel Brabanders dat er vertrouwen in heeft dat we in de toekomst voldoende kunnen besparen op energieverbruik (37%) is sterk afgenomen ten opzichte van 2024 (46%).
- De kosten van het klimaatbeleid is een onderwerp dat Brabanders bezighoudt. Zo zien we dat ruim twee derde van de Brabanders vindt dat de overheid bereid moet zijn om veel te besteden zodat iedereen mee kan doen met het verduurzamen van de woning (70%). Ook zien we dat inwoners zich zorgen maken over de betaalbaarheid van de energietransitie (66%).
- Bijna een derde van de Brabanders (30%) heeft vertrouwen in de overgang van Brabant naar duurzame landbouw. Dit is vergelijkbaar met 2024, toen 28% van de Brabanders hier vertrouwen in had. De omschakeling richting een meer circulaire economie kan op minder vertrouwen rekenen van Brabanders. In 2024 had 33% van hen hier nog vertrouwen in. Dit is in 2025 gedaald naar 28%.

Duurzame verstedelijking, vitaal platteland en mobiliteit

- Al eerder zagen we dat de woningmarkt een groot aandachtspunt is voor Brabanders en dat volgens hen hier uitdagingen voor de provincie liggen. Bijna vier vijfde van de Brabanders maakt zich zorgen over de beschikbaarheid van koopwoningen in Brabant (78%) en bijna drie kwart (73%) maakt zich zorgen over het tekort aan sociale huurwoningen in Brabant.
- Van de Brabanders zegt 35% te geloven in duurzame verkeersoplossingen (denk aan elektrische (deel-)auto's en fietssnelwegen). Een bijna even groot deel van de Brabanders (32%) verwacht over 15 jaar in een elektrische auto te rijden.

Duurzame concurrerende economie

- Vergeleken met 2024 is de mening over de Brabantse economie stabiel gebleven; 56% van de Brabanders heeft vertrouwen in de Brabantse economie.
- Twee derde van de Brabanders (67%) vindt het belangrijk om diens leven lang te kunnen blijven leren. Ruim de helft verwacht dat zij zich voldoende kunnen aanpassen aan nieuwe competenties die van hen worden gevraagd op hun werk.
- In 2024 maakten minder Brabanders zich zorgen over het feit dat niet alle mensen mee kunnen doen op de arbeidsmarkt dan in 2025 (19% in 2025, 23% in 2024).

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	De stemming in Brabant	4
2.1	Het geluksgevoel van Brabanders	4
2.2	Oordelen over de richting van Brabant	5
2.3	Wat gaat er (niet) goed in Brabant?	6
2.3.1	Wat er goed gaat in Brabant volgens Brabanders	6
2.3.2	Uitdagingen in Brabant volgens Brabanders	8
2.4	Houding tegenover de manier van samenleven	10
2.4.1	Vertrouwen in de medemens	10
2.4.2	Ervaren wrijving tussen groepen in de samenleving	10
2.5	Terugblik en vooruitblik	12
3	Houding tegenover de overheid en vertrouwen in (politieke) instituties	14
3.1	Houding tegenover de overheid	14
3.2	Vertrouwen in instanties en overheid	16
3.3	Functioneren van de democratie	17
3.4	Slagvaardig handelen van de overheid	18
4	Gezonde en veilige leefomgeving	20
4.1	Gezondheid	20
4.2	Veilige leefomgeving	21
5	Energietransitie en klimaatverandering in Brabant	23
5.1	Klimaatverandering en landbouw in Brabant	23
5.1.1	Klimaatzorgen	23
5.1.2	Eigen rol in klimaatopgave	24
5.1.3	Overgang naar duurzame landbouw	25
5.2	Omschakeling naar een circulaire economie	26
6	Duurzame verstedelijking, vitaal platteland en mobiliteit	28
6.1	Duurzame verstedelijking	28
6.1.1	Woningen in Brabant	28
6.1.2	Leefbaarheid en leefomgeving in Brabantse dorpen	29
6.2	Mobiliteit	30
7	Duurzame concurrerende economie	32
7.1	Vertrouwen in de Brabantse economie	32
7.2	Aanpassingsvermogen en leven lang leren	33
7.3	Beschikbaarheid van personeel	33
8	Tot slot	35
	Bijlage A Onderzoeksverantwoording	37

1 Inleiding

In opdracht van provincie Noord-Brabant peilt Het PON & Telos sinds 2017 jaarlijks hoe Brabanders denken over maatschappelijke actuele thema's die spelen in de (Brabantse) samenleving. Er wordt middels een online vragenlijst onder andere gevraagd naar wat volgens hen goed gaat, waar de uitdagingen liggen, hun houding ten aanzien van de overheid, hoe het gesteld is met het (politiek) vertrouwen en ervaren wrijving tussen verschillende groepen mensen in de samenleving.

Burgerperspectief 2025

In de periode van dinsdag 7 januari 2025 tot en met vrijdag 17 januari 2025 is onder Brabantse leden van het panel van PanelClix⁴ een online vragenlijst uitgezet (zie bijlage B). In totaal hebben 1.360 Brabanders van 18 jaar en ouder de vragenlijst ingevuld. Na weging zijn de resultaten van dit onderzoek op het gebied van geslacht, leeftijd en opleidingsniveau representatief voor de doelpopulatie. Dit betekent dat we betrouwbare uitspraken kunnen doen over de inwoners van de provincie Noord-Brabant (zie bijlage A voor de onderzoeksverantwoording).

De vragenlijst die in 2025 is uitgezet is vergelijkbaar met voorgaande jaren. Hierdoor kunnen we de uitkomsten van dit jaar vergelijken met eerdere meetjaren, om zo trends te ontdekken. Op verzoek van de provincie Noord-Brabant zijn er dit jaar een aantal vragen toegevoegd over het functioneren van de democratie en over het slagvaardig handelen van de overheid. Over deze aanvullende vragen wordt gerapporteerd in hoofdstuk 3 'Houding tegenover de overheid en vertrouwen in politieke instituties'.

Bij het opstellen van de vragenlijst is kritisch gekeken naar de formulering van de vragen. Sommige vragen die in eerdere metingen gebruikt werden, waren niet helder of te moeilijk geformuleerd. In andere gevallen hebben we de toelichting in de vraag wat eenvoudiger gemaakt zodat deze toegankelijker werd.

Leeswijzer

De resultaten van deze negende meting leest u in dit rapport: Brabantse burgers in beeld 2025 (kortweg 'Burgerperspectief').

Het rapport start met een hoofdstuk over de houding van Brabanders ten aanzien van de maatschappij (hoofdstuk 2). In dat hoofdstuk, 'De stemming in Brabant', beschrijven we hoe groot het geluksgevoel van Brabanders is, hoe Brabanders oordelen over de richting die Brabant op beweegt en of Brabanders wrijving ervaren tussen groepen in de samenleving. In hoofdstuk 3 beschrijven we hoe het staat met het vertrouwen van Brabanders in (politieke) instituties en hoe daadkrachtig ze de drie overheidslagen vinden. In hoofdstukken vier tot en met zeven beschrijven we de houding van Brabanders ten aanzien van viertal maatschappelijke opgaven. Deze maatschappelijke opgaven worden eveneens beschreven in het Bestuursakkoord Samen maken we Brabant! 2023-2027 van de provincie Noord-Brabant en in de omgevingsvisie van de provincie.

⁴ PanelClix is een panel waarmee Het PON & Telos al enkele jaren samenwerkt.

De maatschappelijke opgaven die aan bod komen zijn:

- Gezonde en veilige leefomgeving (hoofdstuk 4);
- Energietransitie en klimaatverandering in Brabant (hoofdstuk 5);
- Duurzame verstedelijking, vitaal platteland en mobiliteit (hoofdstuk 6);
- Duurzame concurrerende economie (hoofdstuk 7).

We sluiten af met een overzicht van de belangrijkste bevindingen in hoofdstuk 8.

Vergelijking tussen de regio's

In het apart bijgeleverde tabellenboek *'Brabantse burgers in beeld. Bijlage tabellenboek uitsplitsing naar CORPO-regio'* zijn alle resultaten uitgesplitst naar COROP-regio weergegeven. Wanneer er relevante, statistisch significante verschillen tussen COROP-regio's op een bepaald [element/thema/indicator] zijn, benoemen we deze in dit rapport. Omwille van de leesbaarheid spreken we van regio's, in plaats van over COROP-regio's.

Vergelijking in de tijd

De tabellen in deze rapportage geven informatie over meetjaren 2023, 2024 en 2025. In sommige tabellen is het eerste meetjaar, 2017, ook opgenomen. De resultaten van 2018 tot en met 2022 worden in deze rapportage niet weergegeven (met uitzondering van Tabel 3) om de leesbaarheid van de rapportage te verbeteren. De resultaten van deze tussenliggende metingen zijn terug te vinden in de onderzoeksbank van de provincie Noord-Brabant.⁵

In deze Burgerperspectief-rapportage maken we eveneens een vergelijking in de tijd. Getoetst is of de resultaten van de huidige meting (2025) statistisch significant afwijken van de vorige meting (2024).⁶ Wanneer een resultaat van de meting in 2025 significant hoger of lager is ten opzichte van de vorige meting in 2024, kunnen we veronderstellen dat dit verschil niet op toeval berust. Door dit te doen, weten we met meer zekerheid dat de groep respondenten/inwoners inderdaad in de nieuwe meting een ander antwoord heeft gegeven.

We hebben in het rapport statistisch significante verschillen tussen de twee metingen aangeduid met **blauw (positieve afwijking)**, dan wel **oranje (negatieve afwijking)**. Indien het verschil in resultaat significant afwijkt, maar niet per se positief of negatief te noemen is, zijn de verschillen aangeduid met **grijs (neutrale afwijking)**.

Vergelijking met landelijke cijfers

Waar mogelijk leggen we in dit rapport een link met de meest recente landelijke cijfers op basis van vragenlijstonderzoek onder Nederlanders uit de kwartaalrapportage van het

⁵ <https://www.brabant.nl/onderzoeksbank/onderzoeken-adviezen/2024/brabantse-burgers-beeld-2024/>

⁶ Om te toetsen of de resultaten van deze meting significant anders zijn ten opzichte van die van de vorige meting maken we gebruik van een independent samples T-test of een Chi-kwadraat toets. Deze toets vergelijkt het gemiddelde van de ene groep (meting 2025) met het gemiddelde van de andere groep (meting 2024) en kijkt of het verschil te wijten is aan een toevallige samenstelling van de steekproef of ook daadwerkelijk zo in de populatie gevonden zal worden.

Continu Onderzoek Burgerperspectieven van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).⁷
Voor dit rapport is gebruik gemaakt van Burgerperspectieven 2024, bericht 3 – voorjaar 2024, met een aanvullende meting in de nazomer van 2024.

Leeswijzer voor de tabellen:

- Door afrondingsverschillen komt het totaal in een tabel niet altijd exact op 100% uit, maar soms op 99% en soms op 101%.
- 'n' in de tabellen staat voor het aantal respondenten dat een bepaalde vraag heeft ingevuld.

⁷ Kunst, S., Geurkink, B., Kuschel, A., Miltenburg, M. (2024). Burgerperspectieven bericht, 3. Den Haag: SCP.

2 De stemming in Brabant

In dit hoofdstuk komen achtereenvolgens aan bod: het geluksgevoel van Brabanders, de richting waarin Brabant volgens Brabanders aan het bewegen is en houdingen over de manier van samenleven. We sluiten dit hoofdstuk af met een analyse van de open vragen over wat volgens Brabanders de actualiteit van 2024 was en waar volgens Brabanders uitdagingen voor 2025 liggen.

2.1 Het geluksgevoel van Brabanders

Een eerste manier om te kijken hoe het met Brabanders gaat, is door hen te vragen hun geluksgevoel in een rapportcijfer uit te drukken. Door Brabanders te vragen naar hun geluksgevoel brengen we het subjectieve welzijn in beeld.

Tabel 1 Hoe gelukkig voel je je vandaag? (%)

	n	< 5	5-6	7 of hoger
2025	1.360	5	18	76
2024	1.317	6	16	78

Tabel 2 Hoe gelukkig voelde je je vorige maand? (%)

	n	< 5	5-6	7 of hoger
2025	1.360	8	20	72
2024	1.317	7	21	72

Ruim drie kwart van de Brabanders (76%) beoordeelt hun geluksgevoel van die dag met een 7 of hoger (zie Tabel 1). Net als in 2024 beoordelen ruim zeven op de tien Brabanders (72%) hun geluksgevoel van de afgelopen maand met een 7 of hoger (zie Tabel 2).

Gemiddeld geven Brabanders in 2025 een 7,3 voor het geluksgevoel van die dag en een 7,1 voor het geluksgevoel van de afgelopen maand (zie Tabel 3). Dit is vergelijkbaar met de meting in 2024. In de voorgaande jaren zien we over het algemeen eveneens dat het geluksgevoel van die dag hoger wordt beoordeeld dan het geluksgevoel van de afgelopen maand.

Tabel 3 Perspectief van Brabanders – Geluksgevoel vergeleken in de tijd (gemiddelde score)*

	2025	2024	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Hoe gelukkig voel je je vandaag?	7,3	7,4	7,3	7,0	7,4	7,3	8,1	8,3
Hoe gelukkig voelde je je afgelopen maand?	7,1	7,1	7,0	6,8	7,2	7,1	8,2	8,1

*In 2023 maakten we geen onderscheid tussen vandaag en afgelopen jaar ('hoe gelukkig voel je je?'). Vanaf de peiling van 2024 is dit onderscheid weer gemaakt, omdat we in de toelichtingen die respondenten gaven zagen dat respondenten deze vraag niet eenduidig invulden. In 2023 beoordeelden Brabanders hun geluksgevoel met een 7,4.

Toelichting op geluksgevoel

In een open vraag konden de deelnemers aangeven hoe zij tot het cijfer kwamen dat de mate van geluk uitdrukte. 760 Deelnemers hebben van de gelegenheid gebruik gemaakt om hun geluksbeoordeling toe te lichten. Deze toelichtingen zijn zeer divers. Deelnemers die zich (zeer) gelukkig voelen, geven bijvoorbeeld aan dat zij en hun naasten gezond zijn, dat ze een fijn huis hebben, dat ze geen financiële zorgen hebben, of dat ze een fijne decembermaand achter de rug hadden. Brabanders die zich op het moment van invullen van de vragenlijst minder gelukkig voelden, toebben bijvoorbeeld met hun gezondheid of maken zich zorgen over de gezondheid van een familielid, hebben stress op het werk, maken zich zorgen over de wereld of merken dat het sombere, grijze januariweer een negatieve impact heeft op hun geluksgevoel.

Regionale verschillen

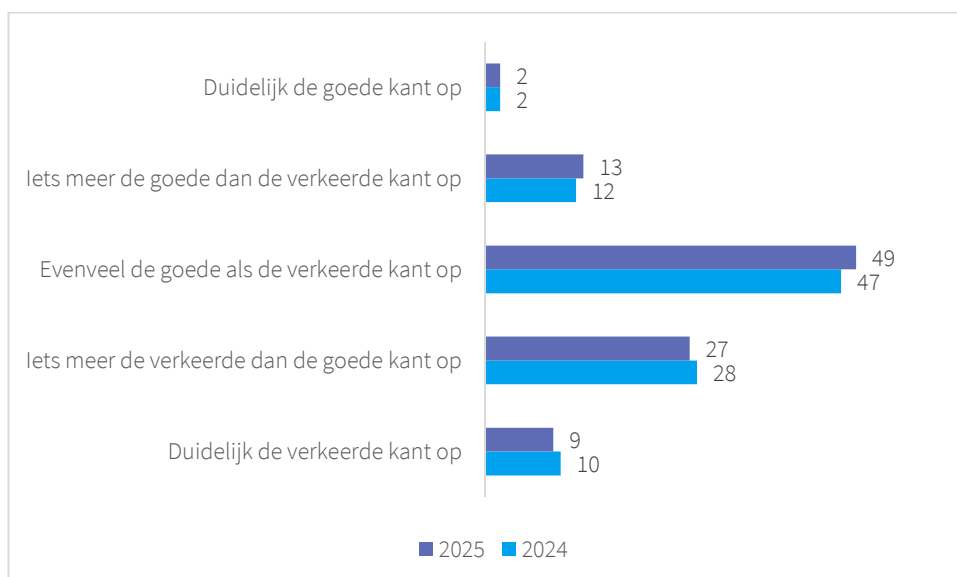
Het gemiddelde geluksgevoel voor de afgelopen maand is onder inwoners van Midden-Brabant lager ten opzichte van de andere regio's, namelijk een 6,9. Dit cijfer wordt weergegeven in Tabel 1 van het tabellenboek.

Landelijk perspectief

We hebben geen cijfers over het geluksgevoel van Nederlanders van de huidige dag of van de afgelopen maand. Wel vinden we in de SCP-rapportage van 2024 dat 7% van de Nederlanders diens eigen leven een onvoldoende geeft. De meerderheid (63%) geeft het eigen leven een ruime voldoende (en beoordeelt het met een 8 of hoger).⁸

2.2 Oordelen over de richting van Brabant

Figuur 1 Vind je over het algemeen dat het de verkeerde kant of de goede kant opgaat in Brabant? (n=1.360, %)

⁸ Kunst, S., Geurkink, B., Kuschel, A., Miltenburg, M. (2024). Burgerperspectieven bericht, 3. Den Haag: SCP, p. 8.

Ongeveer de helft (49%) van de Brabanders geeft een neutraal antwoord als we hen vragen om aan te geven of het in Brabant de goede of de verkeerde kant op gaat; zij vinden dat het evenveel de goede als de verkeerde kant opgaat in de provincie (zie Figuur 1). Ruim een derde van de Brabanders (36%) vindt dat enigszins verkeerde kant op gaat met Brabant. Het aandeel Brabanders dat vindt dat het de goede kant op gaat in Brabant is klein, namelijk 15%. Dit is vergelijkbaar met de meting in 2024.

Regionale verschillen

We zien dat Brabanders die in Zuidoost-Brabant wonen wat optimistischer zijn; 23% geeft aan dat het in Brabant iets meer of duidelijk de goede kant op gaat. Inwoners van West-Brabant zijn hier minder positief over gestemd; voor 11% van hen gaat het de goede kant op (Tabel 2 van het tabellenboek).

Landelijk perspectief

Het landelijk perspectief laat zien dat Nederlanders veelal vrij somber gestemd zijn over de richting die ons land op beweegt. De meting van het SCP uit het voorjaar van 2024 laat zien dat 57% van de Nederlanders vindt dat het de verkeerde kant op gaat. Dat betekent dat ruim de helft van de Nederlanders pessimistisch gestemd is over de richting die het land op beweegt.

2.3 Wat gaat er (niet) goed in Brabant?

We vroegen aan Brabanders op welke thema's/onderwerpen zij vinden dat het goed gaat met Brabant en op welke thema's zij juist uitdagingen zien voor de provincie.

2.3.1 Wat er goed gaat in Brabant volgens Brabanders

Zoals te zien is in Tabel 4, vindt bijna een derde van de Brabanders (31%) dat het goed gaat met de werkgelegenheid in Brabant. Het aandeel Brabanders dat vindt dat het goed gaat met de werkgelegenheid is significant groter geworden ten opzichte van 2024, al was het toen ook al het meest genoemde thema waarop het goed gaat in Brabant. Naast de werkgelegenheid worden ook wetenschap, technologie en innovatie (20%,) en natuur(-landschap, 12%) genoemd als onderwerpen waarvan Brabanders vinden dat het goed gaat in Brabant. In vergelijking met de meting in 2024 vinden minder Brabanders dat het goed gaat met de onderwerpen kunst en cultuur (9% in 2025 tegenover 12% in 2024), onderwijs (8% in 2025 tegenover 10% in 2024) en milieuproblemen (2% in 2025 tegenover 3% in 2024).

Regionale verschillen

Inwoners van alle regio's vinden dat het met de werkgelegenheid goed gaat. Inwoners van Noordoost Brabant (38%) en Zuidoost Brabant (35%) zijn hier het meest positief over, daarentegen zijn inwoners van West Brabant is hier duidelijk minder positief over (24%). Verder valt op dat inwoners van Zuidoost Brabant vooral positief gestemd zijn over wetenschap, technologie en innovatie (28%). Inwoners van Noordoost Brabant zijn vooral positiever gestemd over het natuurlandschap dan inwoners van de andere regio's. (Tabel 3 van het tabellenboek).

Landelijk perspectief

Uit de SCP-rapportage komt eveneens een aantal thema's naar voren die volgens Nederlanders horen bij de sterke punten (ofwel punten waarop ze trots zijn) van Nederland. Hierbij worden genoemd: Inkomen en economie (29% noemt dit onderwerp), kwaliteit/organisatie van de medische zorg (22%), samenleven (19%), wonen en verkeer (18%) en vrijheden (16%).⁹

Tabel 4 Op welke terreinen vind je dat het goed gaat in Brabant?
Je mag maximaal drie antwoorden aanklikken (%)

	2025	2024	2023
n	1.360	1.317	1.555
Werkgelegenheid	31	27	29
Wetenschap, technologie en innovatie	20	19	19
Natuur(-landschap)	12	13	13
Mobiliteit (openbaar vervoer en wegen)	11	9	10
Ondernemers en economisch klimaat	10	10	11
Kunst en cultuur	9	12	10
Onderwijs	8	10	10
Manier van samenleven (normen en waarden)	8	8	10
(Gezondheids-)zorg	6	7	7
Digitalisering	6	7	8
Waterproblematiek (watertekort)	4	5	4
Dierenwelzijn	4	4	5
Energie(-winning)	4	3	5
Integratie van minderheden (vluchtelingen en migranten)	4	3	4
Armoede	3	3	3
Criminaliteit en veiligheid	3	3	4
Transitie van de landbouw (verduurzaming, natuurinclusief)	3	2	1
Milieuproblemen (bodem, water en lucht)	2	3	2
Terrorisme	2	2	2
Huisvesting	2	2	2
Transitie van het voedselsysteem (eiwittransitie, lokale producten, verspilling)	2	2	2
Politiek en bestuur	1	2	2
Klimaatverandering (CO ₂ uitstoot, opwarming van de aarde, extremere weersomstandigheden)	1	1	2
Geen van deze	6	7	7
<i>Dat weet ik niet</i>	23	23	20

⁹ Kunst, S., Geurkink, B., Kuschel, A., Miltenburg, M. (2024). Burgerperspectieven bericht, 3. Den Haag: SCP, p. 17.

2.3.2 Uitdagingen in Brabant volgens Brabanders

Eveneens is aan Brabanders gevraagd waar de grootste uitdagingen op dit moment volgens hen liggen. Ze konden maximaal drie antwoorden aankruisen.

Tabel 5 Op welke terreinen liggen volgens jou op dit moment de grootste uitdagingen voor Brabant? Je mag maximaal drie antwoorden aanklikken (n=1.360, %)

	2025	2024	2023
n	1.360	1.317	1.561
Huisvesting	48	44	40
Criminaliteit en veiligheid	36	33	34
Integratie van minderheden (vluchtelingen en migranten)	19	20	16
(Gezondheids-)zorg	18	19	21
Manier van samenleven (normen en waarden)	18	17	18
Armoede	13	17	20
Klimaatverandering (CO ² -uitstoot, opwarming van de aarde, extremere weersomstandigheden)	12	13	16
Milieuproblemen (bodem, water en lucht)	11	13	14
Mobiliteit (openbaar vervoer en wegen)	10	13	9
Transitie van de landbouw (verduurzaming, natuurinclusief)	8	7	13
Onderwijs	7	7	6
Natuur(-landschap)	5	7	8
Werkgelegenheid	5	4	5
Energie(-winning)	5	4	9
Politiek en bestuur	4	5	6
Waterproblematiek (watertekort)	3	4	4
Dierenwelzijn	3	4	4
Terrorisme	3	3	2
Ondernemers en economisch klimaat	3	2	2
Wetenschap, technologie en innovatie	3	2	3
Transitie van het voedselsysteem (eiwittransitie, lokale producten, verspilling)	2	1	2
Digitalisering	1	2	1
Kunst en cultuur	1	1	1
Anders	2	2	1
Geen van deze	1	1	0
<i>Dat weet ik niet</i>	9	7	7

De top-3 van meest genoemde uitdagingen voor Brabant bestaat uit; huisvesting, criminaliteit en veiligheid, en integratie van minderheden (vluchtelingen en migranten). Tabel 5 laat zien dat huisvesting, net als de twee voorgaande jaren, het meest wordt genoemd als uitdaging voor Brabant (48% vindt dit een uitdaging). Vergeleken met 2024 wordt huisvesting vaker genoemd (48% in 2025 tegenover 44% in 2024). Criminaliteit en veiligheid komt op de tweede plaats (36%). Het vraagstuk 'integratie van minderheden (vluchtelingen en migranten)' staat op de derde plaats (19%). In vergelijking met de meting

in 2024 vinden minder Brabanders dat er uitdagingen liggen op de terreinen: armoede (13% in 2025 tegenover 17% in 2024), mobiliteit (10% in 2025 tegenover 13% in 2024), natuur(-landschap) (5% in 2025 tegenover 7% in 2024) en digitalisering (1% in 2024 tegenover 2% in 2025). Aan de andere kant vinden meer Brabanders dat er uitdagingen liggen op de terreinen wetenschap, technologie en innovatie (3% in 2025 tegenover 2% in 2024) en de transitie van het voedselsysteem (2% in 2025 tegenover 1% in 2024).

Van de 1.360 respondenten hebben 24 personen bij ‘Anders’ een ander onderwerp genoemd waarvan zij vinden dat het een uitdaging vormt voor Brabant. Deels zijn hierbij dezelfde onderwerpen genoemd als waaruit zij konden kiezen. Anderen noemden bijvoorbeeld: het overvolle energienetwerk, de jeugdzorg, wateroverlast en de opkomst van extreem rechts.

Regionale verschillen

Huisvesting en ook criminaliteit en veiligheid zijn in de vier regio's de belangrijkste twee onderwerpen volgens Brabanders. Inwoners van Zuidoost Brabant vinden huisvesting belangrijker dan Brabanders uit de andere regio's (53%). Inwoners van West Brabant vinden criminaliteit en veiligheid een belangrijker thema (41%) dan hun provinciegenoten. Gezondheidszorg is voor inwoners van Zuidoost Brabant het thema dat zij op de derde plek zetten. Voor de andere regio's komt gezondheidszorg juist op de vierde plek. De andere regio's zetten integratie van minderheden op de derde plek. (Tabel 4 van het tabellenboek).

Landelijk perspectief

Ook zijn er, vanuit de SCP-rapportage onderwerpen te benoemen waarover zorgen zijn bij Nederlanders. Deze onderwerpen zijn: immigratie en integratie (37% noemt dit onderwerp), politiek en bestuur (37%), wonen/woningmarkt en verkeer (36%), inkomen, welvaart, economie en industrie (33%), manier van samenleven, normen en waarden (33%).¹⁰

¹⁰ Kunst, S., Geurkink, B., Kuschel, A., Miltenburg, M. (2024). Burgerperspectieven bericht, 3. Den Haag: SCP, p. 12.

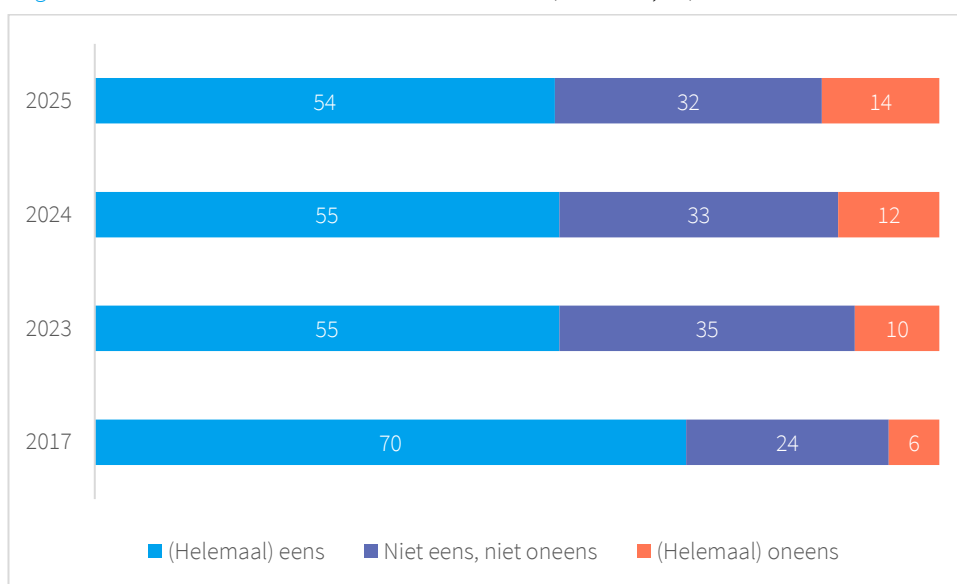
2.4 Houding tegenover de manier van samenleven

In deze paragraaf gaan we in op hoe Brabanders op dit moment kijken naar de manier van samenleven. In welke mate hebben ze vertrouwen in de medemens en in hoeverre ervaren Brabanders wrijving tussen verschillende groepen mensen in de samenleving?

2.4.1 Vertrouwen in de medemens

Iets meer dan de helft van de Brabanders (54%) heeft vertrouwen in de medemens. Dit is vergelijkbaar met 2024 en 2023 (zie Figuur 2).

Figuur 2 Ik heb vertrouwen in de medemens (n=1.302, %)

Regionale verschillen

Inwoners van de regio Zuidoost Brabant hebben vaker vertrouwen in de medemens (61%). (Tabel 5 van het tabellenboek).

Landelijk vertrouwen in medemens

In de SCP-rapportage lezen we dat 57% van de Nederlanders vindt dat anderen te vertrouwen zijn.¹¹ Dit is vergelijkbaar met het beeld dat we in Brabant zien, waar dit 54% is.

2.4.2 Ervaren wrijving tussen groepen in de samenleving

In de samenleving leven mensen met verschillende achtergronden, leefstijlen en voorkeuren met, maar soms ook naast, elkaar. Dit kan wrijving en spanning opleveren. In deze paragraaf beschrijven we in hoeverre Brabanders wrijving ervaren tussen tien vooraf gedefinieerde groepen. Respondenten konden op een schaal van 1 tot 10 aangeven of zij weinig wrijving (score 1) of veel wrijving (score 10) ervaren. Van de gegeven scores is een gemiddelde berekend per groep (zie Tabel 6).

De meeste wrijving ervaren Brabanders tussen mensen die het voor het zeggen hebben in dit land en de rest van de bevolking (gemiddelde score van 6,4). Dit zien we ook terug in

¹¹ Kunst, S., Geurkink, B., Kuschel, A., Miltenburg, M. (2024). Burgerperspectieven bericht, 3. Den Haag: SCP, p. 28.

paragraaf 3.1, waar Brabanders aangeven dat de overheid onvoldoende doet voor mensen zoals zij. Ook geven ze aan dat Kamerleden en ministers niet geven om wat mensen zoals zij denken. Onderlinge wrijving zien Brabanders bij verschillende religieuze groeperingen en mensen met een verschillende politieke voorkeur (beide een gemiddelde score van 6,1). De minste wrijving wordt ervaren tussen zieke en gezonde mensen (gemiddelde score van 4,6) en tussen werkgevers en werknemers (4,8).

Tabel 6 Op een schaal van 1 tot 10, hoe groot is de wrijving tussen groepen in Brabant? Cijfer 1 is ‘helemaal geen wrijving’ en 10 is ‘zeer veel wrijving’. (gemiddelde score en %)

	Jaar	n	Gemiddelde score (1-10)	<5 %	6-7 %	8+ %
Mensen die het in dit land voor het zeggen hebben en de rest van de bevolking	2025	1.215	6,4	29	43	28
	2024	1179	6,5	27	43	29
Verschillende religieuze groeperingen	2025	1.224	6,1	38	35	27
	2024	1189	6,1	39	36	25
Mensen met een verschillende politieke voorkeur	2025	1.214	6,1	36	39	26
	2024	1180	6,1	37	39	24
Mensen met en zonder een migratieachtergrond	2025	1.192	6,0	39	40	21
	2024	1174	6,2	35	41	24
Arme en rijke mensen	2025	1.233	5,7	47	35	18
	2024	1196	5,9	42	37	21
Hoog- en laagopgeleiden	2025	1.228	5,4	52	34	13
	2024	1194	5,5	50	35	16
Agrariërs en niet-agrariërs	2025	1.188	5,4	53	33	15
	2024	1153	5,5	49	35	17
Ouderen en jongeren	2025	1.243	5,2	55	33	12
	2024	1193	5,3	53	34	13
Werkgevers en werknemers	2025	1.209	4,8	66	28	6
	2024	1152	5,0	62	31	7
Zieke en gezonde mensen	2025	1.204	4,6	67	25	8
	2024	1173	4,9	63	23	13

Respondenten konden zelf ook andere groepen in de samenleving aangeven waartussen zij wrijving ervaren. Van deze mogelijkheid hebben 88 respondenten gebruik gemaakt. Deels geven zij dezelfde groepen op als die in de antwoordcategorieën genoemd worden in Tabel 6. Een aantal van hen noemt andere groepen waartussen zij wrijving ervaren. Dit zijn bijvoorbeeld ‘autochtone Brabanders’ ten opzichte van ‘inwoners van boven de rivieren/vanuit de Randstad’, maar ook wrijving tussen mensen die zich identificeren met de LGBTQ+-gemeenschap en mensen die dat niet doen. Ook zijn er Brabanders die wrijving ervaren tussen ‘wetenschappers’ en ‘complotdenkers/populisten’. Tot slot geeft één respondent aan dat diegene wrijving ervaart tussen mensen die rijden op een fatbike en mensen die geen fatbike hebben.

Regionale verschillen

In West Brabant ervaren inwoners meer wrijving tussen mensen met en zonder een migratieachtergrond (6,2) dan in de totale score van de provincie (6,0). Zij ervaren

daarentegen minder wrijving tussen agrariërs en niet-agrariërs (5,0) dan andere Brabanders (5,4). (Tabel 6 van het tabellenboek)

Landelijk perspectief

Het SCP-rapport laat zien dat bijna drie kwart (73%) van de Nederlanders een voldoende geeft op de vraag hoe tevreden ze zijn met de Nederlandse samenleving. Tegelijkertijd laat het SCP-rapport zien dat ‘samenleven’ een onderwerp van zorg is voor veel mensen. Ze ervaren een groeiende onverdraagzaamheid van mensen onderling en vinden dat de samenleving steeds individualistischer wordt. De meeste wrijving ervaren Nederlanders tussen mensen met en zonder migratieachtergrond (72% ervaart daar wrijving tussen) en mensen met verschillende politieke opvattingen (71% ervaart daar wrijving tussen). De minste wrijving ervaren Nederlanders tussen vrouwen en mannen (22%).¹²

2.5 Terugblik en vooruitblik

De respondenten konden in een open vraag aangeven welk nieuwsbericht of welke actualiteit van 2024 hen het meest is bijgebleven. Ook is hen gevraagd wat zij zien als de grootste uitdaging voor 2025.

Het meest prominente nieuwsbericht uit 2024

Van deze mogelijkheid hebben 861 respondenten (63%) gebruik gemaakt en hebben één of meer gebeurtenis(sen) achtergelaten die op hen veel indruk hebben gemaakt. We hebben hiervan geteld hoe vaak de gebeurtenissen genoemd worden, en hebben hier vervolgens een top-10 van gemaakt:

1. Berichten over de oorlogen in de wereld (Oekraïne, Rusland, Israël, Gaza, Syrië) (251x genoemd).
2. Het winnen van de Amerikaanse presidentsverkiezingen door Donald Trump (123x genoemd).
3. Het nieuwe kabinet en alles wat daaraan vooraf ging (ruzies, de lange formatie, de verkiezingswinst van Geert Wilders, het aantreden van premier Dick Schoof, Mark Rutte's nieuwe positie bij de NAVO) (118x genoemd).
4. Aanslagen met vuurwerkbommen/de aanslag in Den Haag met een vuurwerkbom die zes mensen het leven kostte (97x genoemd).
5. Extreem weer: Natuurrampen, bosbranden, overstromingen in Valencia, klimaatverandering (48x genoemd).
6. Sport: het winnen van gouden medailles op de Olympische Spelen (door Harrie Lavreysen, Femke Bol en Sifan Hassan), het Europees kampioenschap voetbal, PSV landskampioen (33x genoemd).
7. Asielzoekers in Nederland (te veel asielzoekers, wel/geen opvanglocatie) (32x genoemd).
8. Woningnood, de stijgende huizenprijzen, geen woningen voor starters, het gevoel dat asielzoekers hier wel allemaal een woning krijgen (25x genoemd).

¹² Kunst, S., Geurkink, B., Kuschel, A., Miltenburg, M. (2024). Burgerperspectieven bericht, 3. Den Haag: SCP, p. 30.

9. Criminaliteit in Nederland. Druggerelateerd, maar ook vaak in combinatie met het geweld dat erbij komt kijken (20x *genoemd*).
10. Armoede, betaalbaarheid van boodschappen/dat alles telkens duurder wordt, hoge inflatie, dat veel kinderen in armoede opgroeien (19x *genoemd*).

Grootste uitdaging voor 2025

Eveneens is aan de respondenten gevraagd wat zij zien als de grootste uitdaging voor 2025. Hierop hebben 974 respondenten (72%) één of meerdere inhoudelijke reacties op gegeven. Ook deze reacties hebben we gecategoriseerd en hiervan hebben we eveneens een top-10 van de meest voorkomende antwoorden gemaakt.

1. Het stoppen van oorlogen en het herstellen van vrede op de wereld (185x *genoemd*).
2. Persoonlijke ontwikkeling: (meer) gaan sporten, gezond(er) eten, afvallen, studie afronden, stoppen met roken/vapen, aan relatie werken, gezond blijven (170x *genoemd*).
3. Situatie op de huizenmarkt verbeteren (door overheid). Verder: (betaalbare) woning zoeken, woning verbouwen, verhuizen (112x *genoemd*).
4. Geld (be)sparen, financieel rond proberen te komen/financieel gezond blijven, een (andere) baan vinden (99x *genoemd*). Vaak samen genoemd met: Inflatie terugdringen, alles is zo duur geworden, alle kosten stijgen, hoofd boven water proberen te houden en een minder grote kloof tussen arm en rijk in Nederland (58x *genoemd*).
5. Zorgen voor meer saamhorigheid/polarisatie tegengaan, mensen bij elkaar brengen (78x *genoemd*).
6. Zaken rondom het kabinet: respondenten die hopen dat het kabinet valt of juist stevig aan de slag gaat, hopen dat er politieke stabiliteit komt in Nederland en in Europa (74x *genoemd*).
7. Klimaat en milieu: meer politiek ingrijpen in klimaatverandering, vermindering van de veestapel, actie ondernemen tegen natuurrampen die het gevolg zijn van klimaatverandering (62x *genoemd*).
8. Zaken met betrekking tot asielzoekers/vluchtelingen: een strenger asielbeleid, minder asielzoekers/vluchtelingen, maar ook huisvesting van asielzoekers/vluchtelingen en een betere integratie van asielzoekers en vluchtelingen (52x *genoemd*).
9. Genieten van het leven. Respondenten geven aan dat zij willen genieten van hun leven en benoemen bijvoorbeeld het aankomende pensioen waar ze naar uitkijken, de geboorte van een kleinkind, een nieuwe auto aanschaffen en leuke dingen doen (39x *genoemd*).
10. Een weg zoeken in het omgaan met wereldleiders als Vladimir Poetin, Donald Trump en een halt toe roepen aan gefortuneerde, invloedrijke mensen als Elon Musk (32x *genoemd*).

3 Houding tegenover de overheid en vertrouwen in (politieke) instituties

In het Bestuursakkoord Samen maken we Brabant! 2023-2027 van Provincie Noord-Brabant komt de behoefte aan een stabiel bestuur aan bod.¹³ Dit zou volgens het bestuursakkoord een bestuur moeten zijn dat problemen niet doorschuift, maar *‘richt, kiest, stuurt én doet’*. Hierbij zijn vier uitgangspunten geformuleerd waarlangs, in het bestuursakkoord, de bestuursstijl inhoud en vorm wordt gegeven: *‘gelijkwaardigheid’, ‘betrokken’, ‘open, integer en eerlijk’ en ‘verantwoordelijk’*.

In dit hoofdstuk gaan we in op de houding van Brabanders tegenover de overheid (3.1) en het vertrouwen van Brabanders in instanties en de overheid (3.2). Vervolgens gaan we verder in op de mening van Brabanders over het functioneren van de democratie (3.3) en het slagvaardig handelen van de overheid (3.4).

3.1 Houding tegenover de overheid

Net als in eerdere jaren vroegen we Brabanders naar hun mening over de overheid. Aan hen zijn hierover vijf stellingen voorgelegd.

Tabel 7 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen? (%)

	Jaar	n	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(Helemaal) oneens
De overheid doet onvoldoende voor mensen zoals ik	2025	1.254	38	33	29
	2024	1224	41	34	25
	2023	1413	44	34	23
	2017	1003	35	35	30
Mensen zoals ik hebben geen enkele invloed op wat de overheid doet	2025	1.287	57	25	18
	2024	1240	53	25	22
	2023	1430	60	24	16
	2017	1018	49	21	30
De meeste politici zijn bekwame mensen die weten wat ze doen	2025	1.266	18	34	48
	2024	1223	18	37	45
	2023	1404	18	32	50
	2017	1015	30	27	42
Kamerleden en ministers geven niet veel om wat mensen zoals ik denken	2025	1.269	53	30	17
	2024	1226	51	31	18
	2023	1413	53	28	19
	2017	1007	50	23	27
Ik word voldoende betrokken bij de veranderingen in mijn omgeving*	2025	1.246	22	41	37
	2024	1214	19	41	40
	2023	1397	20	42	39

*Deze stelling is vanaf 2023 voorgelegd, zodoende zijn er geen resultaten uit 2017 voor deze stelling beschikbaar.

¹³ Bestuursakkoord 2023-2027 (2023). Samen maken we Brabant! 's-Hertogenbosch: Provincie Noord-Brabant, p. 6.

Tabel 7 laat zien dat significant meer respondenten ten opzichte van 2024 vinden dat de overheid iets voor mensen zoals henzelf doet (29% in 2025, 25% in 2024). Daarentegen zien we dat meer respondenten dan in 2024 vinden dat mensen zoals zij geen enkele invloed hebben op wat de overheid doet. Het aantal respondenten dat wél vindt dat mensen zoals zij invloed hebben op wat de overheid doet daarbij ook significant afgenomen ten opzichte van vorig meetjaar (18% in 2025, 22% in 2024). Bijna de helft van de respondenten (48%) is oneens met de stelling dat de meeste politici bekwame mensen zijn die weten wat ze doen.

Regionale verschillen

Inwoners van Noordoost Brabant zijn het vaker oneens met de stelling dat mensen zoals zij geen enkele invloed hebben op wat de overheid doet (23%). Ze vinden echter ook dat ze vaker voldoende worden betrokken bij de veranderingen in hun omgeving (275). Inwoners van West Brabant zijn het minder vaak eens met de stelling dat de meeste politici bekwame mensen zijn die weten wat ze doen (14%). Ten slotte zijn inwoners van Zuidoost Brabant het minder vaak eens met de stelling dat Kamerleden en ministers niet veel geven om wat mensen zoals zij denken (48%). (Tabel 7 van het tabellenboek)

Landelijk perspectief

Uit de reacties op de open vraag wat voor Brabanders de grootste uitdaging voor 2025 is, kwam onder meer naar voren dat mensen graag willen dat het nieuwe kabinet aan de slag gaat met de maatschappelijke problemen die er spelen: zaken rondom asielzoekers, woningnood en klimaat worden benoemd. Dit zien we ook terug in het SCP-rapport. Mensen verwachten daadkracht van het nieuwe kabinet.¹⁴ We zien in dit rapport eveneens dat 43% van de Nederlanders het (helemaal) eens is met de stelling *‘Kamerleden en ministers geven niet veel om wat mensen zoals ik denken’*. Dit is een lager percentage dan we onder Brabanders zien (53%). Brabanders zijn het minder vaak eens met de stelling *‘De meeste politici zijn bekwame mensen die weten wat ze doen’*, dan we landelijk zien (18% van de Brabanders is het hier (helemaal) mee eens, t.o.v. 27% van heel Nederland).

¹⁴ Kunst, S., Geurkink, B., Kuschel, A., Miltenburg, M. (2024). Burgerperspectieven bericht, 3. Den Haag: SCP, p. 17.

3.2 Vertrouwen in instanties en overheid

Aan de respondenten zijn vier vragen voorgelegd over de mate waarin zij vertrouwen hebben in instanties als politie en justitie, maar ook in de rijksoverheid, de provincie en de gemeente.

Tabel 8 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?(%) (%)

	Jaar	n	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(Helemaal) oneens
Ik heb vertrouwen in politie en justitie	2025	1.295	51	27	22
	2024	1.252	47	30	24
	2023	1.561	45	30	25
	2017	1.053	61	24	15
Ik heb vertrouwen in de rijksoverheid	2025	1.289	30	37	33
	2024	1.246	22	40	39
	2023	1.561	23	32	45
	2017	1.053	36	35	29
Ik heb vertrouwen in de provincie*	2025	1.277	40	42	18
Ik heb vertrouwen in de gemeente*	2025	1.289	42	38	20

*Nieuwe vraag sinds Burgerperspectief 2025

We zien in Tabel 8 dat significant meer Brabanders vertrouwen hebben in politie en justitie, vergeleken met het vorige meetjaar (51% in 2025, 47% in 2024). Ook zien we dat het vertrouwen in de rijksoverheid significant gestegen is ten opzichte van 2024. Zo zijn meer Brabanders het eens met deze stelling én zijn minder Brabanders het oneens met deze stelling dan bij de vorige meting. Ongeveer twee vijfde van de Brabanders (42%) staat neutraal tegenover de stelling dat zij vertrouwen hebben in de provincie. Dit deel is vergelijkbaar met het deel dat aangeeft wél vertrouwen te hebben in de provincie (40%). Ten slotte zien we dat eveneens twee vijfde van de Brabanders (42%) aangeeft vertrouwen in de gemeente te hebben, een vergelijkbaar aandeel (38%) staat hier neutraal tegenover de stelling of zij vertrouwen hebben in de gemeente.

Regionale verschillen

Er zijn geen noemenswaardige regionale verschillen over het vertrouwen in instanties en overheid aangetroffen. (Tabel 8 van het tabellenboek)

Landelijk perspectief

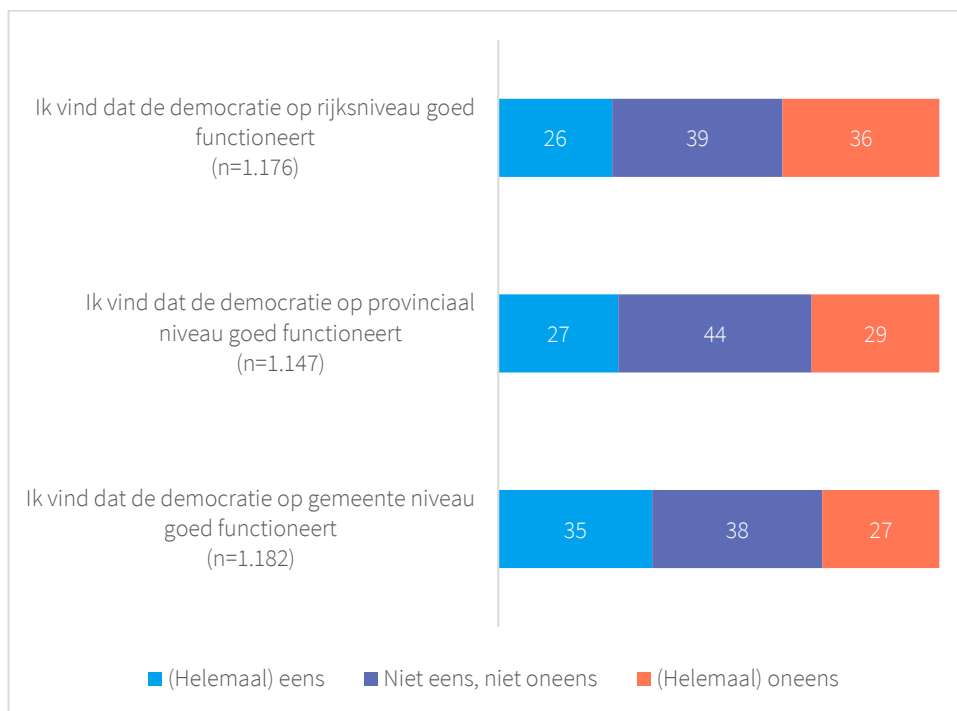
Als we naar het SCP-rapport kijken, dan zien we dat 85% van de Nederlanders de politie een rapportcijfer van een 6 of hoger geeft.¹⁵ Daar tegenover zien we dat 51% van de Brabanders aangeeft dat zij vertrouwen hebben in politie en justitie. Daarbij moet benadrukt worden dat dit percentage veel lager lijkt, maar dat het SCP-rapport alleen naar tevredenheid met politie vraagt en justitie daarbij buiten beschouwing laat.

¹⁵ Kunst, S., Geurkink, B., Kuschel, A., Miltenburg, M. (2024). Burgerperspectieven bericht, 3. Den Haag: SCP, p. 23.

3.3 Functioneren van de democratie

Nieuw aan de Burgerperspectiefvragenlijst dit jaar zijn vragen over het functioneren van de democratie op rijks-, provinciaal en gemeenteniveau.

Figuur 3 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen (%) *

*Nieuwe vraag sinds Burgerperspectief 2025

Als we in Figuur 3 kijken naar de drie overheidslagen, dan zien we dat Brabanders niet overwegend positief oordelen over het functioneren van de democratie. Het beste functioneert volgens hen de democratie op gemeenteniveau; ruim een derde van hen (35%) is hierover positief gestemd. Minder positief gestemd zijn zij over het functioneren van de democratie op rijksniveau (26% positief) en op provinciaal niveau (27% positief). Over het functioneren van de democratie op provinciaal niveau geven ruim vier op de tien Brabanders aan dat ze neutraal staan ten opzichte van de stelling.

Regionale verschillen

We zien dat inwoners van de regio Zuidoost Brabant minder vaak vinden dat de democratie op provinciaal niveau goed functioneert, dan inwoners van andere regio's. 22% van hen is het eens met deze stelling, terwijl dit percentage onder inwoners van andere regio's tussen de 27% en de 30% ligt. (Tabel 9 van het tabellenboek)

Landelijk perspectief

Uit het SCP-onderzoek blijkt dat vooral aanhangers van de PVV na de Tweede Kamerverkiezingen van november 2023 meer vertrouwen hebben in de politiek dan daarvoor.¹⁶ Tevens blijkt uit onderzoek dat politiek vertrouwen onder aanhangers van

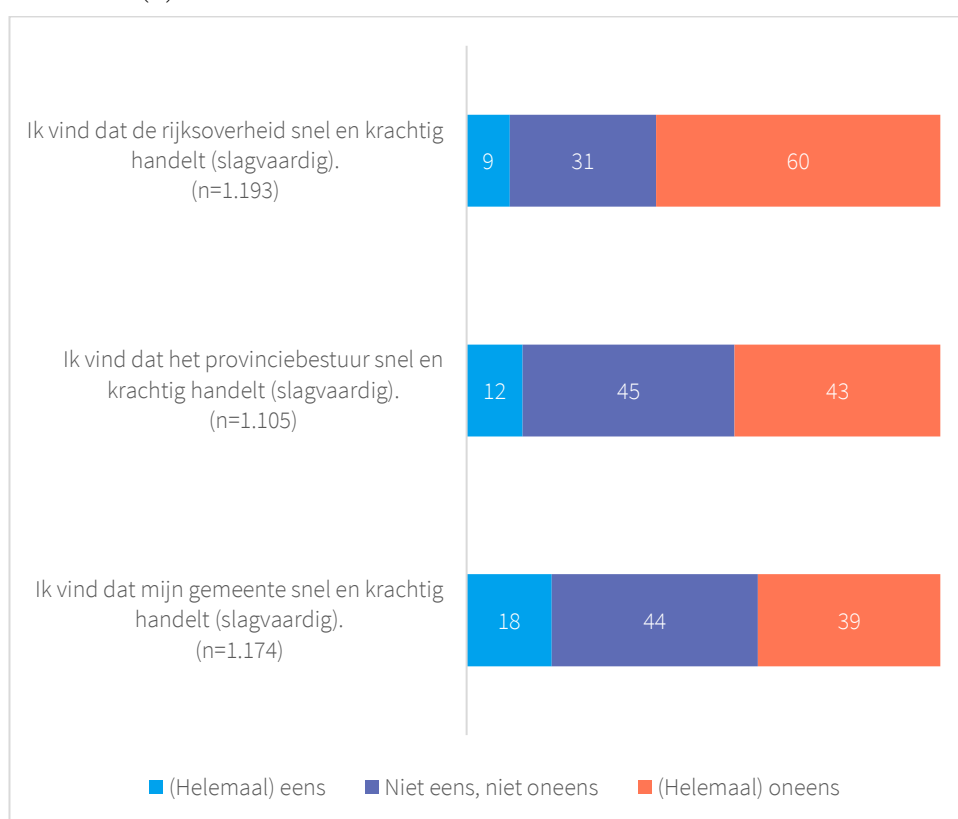
¹⁶ Kunst, S., Geurkink, B., Kuschel, A., Miltenburg, M. (2024). Burgerperspectieven bericht, 3. Den Haag: SCP, p. 18.

verschillende politieke partijen steeds verder uiteenloopt en ook structureler zijn geworden. Politiek vertrouwen is hoger onder mensen met een hbo- of wo-opleiding (60%) dan onder mensen met een havo-, vwo- of mbo-opleiding (50%) of een basisschool- of vmbo-opleiding (42%).¹⁷

3.4 Slagvaardig handelen van de overheid

Naast het vertrouwen in de overheid en het functioneren van de democratie, zijn dit jaar eveneens vragen toegevoegd over het snel en krachtig (of: slagvaardig) handelen van de drie overheidslagen.

Figuur 4 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen (%) *

*Nieuwe vraag sinds Burgerperspectief 2025

Over het geheel genomen vinden Brabanders niet dat de drie overheidslagen slagvaardig handelen (zie Figuur 4). Kijken we naar de gemeente, dan zien we dat 18% van de Brabanders vindt dat deze overheidslaag slagvaardig handelt. Voor het provinciebestuur is dit 12% en van de rijksoverheid vindt één op de tien Brabanders (9%) dat deze overheidslaag snel en krachtig handelt. Opvallend is dat een grote groep neutraal tegenover deze stelling staat. Dit betekent dat veel inwoners geen duidelijke mening over dit thema hebben of hier geen kennis van of zicht op hebben.

¹⁷ Meer, T. van der (2022). Wanneer politiek wantrouwen politiek wordt. In: P. Dekker (red.), Politieke polarisatie in Nederland (p. 101-112). Utrecht: Wereldvenster.

Regionale verschillen

Inwoners van Noordoost Brabant zijn het vaker oneens met de stelling dat de rijksoverheid snel en krachtig (slagvaardig) handelt (66%, tegenover 60% in de hele provincie). (Tabel 10 van het tabellenboek)

Landelijk perspectief

Het SCP stelt in haar Continuonderzoek Burgerperspectieven geen vragen over de mate waarin Nederlanders hun overheid slagvaardig vinden. Wel schrijven ze in het laatste Burgerperspectievenrapport dat in aanvullende interviews veel Nederlanders hebben benoemd dat het nieuwe kabinet daadkrachtig moet handelen. Daarbij moet het kabinet eerlijk zijn en beloften en afspraken nakomen. Ook wensen ze dat de politiek er is voor alle Nederlanders, beter luistert en weet wat er speelt, het algemeen belang dient en dat ze open en duidelijk zijn over te maken keuzes.¹⁸

¹⁸ Kunst, S., Geurkink, B., Kuschel, A., Miltenburg, M. (2024). Burgerperspectieven bericht, 3. Den Haag: SCP, p. 17.

4 Gezonde en veilige leefomgeving

In het Bestuursakkoord ‘*Samen maken we Brabant!*’ staat dat het provinciebestuur alle Brabanders een kans wil geven op een gelukkige, gezonde en veilige toekomst.¹⁹ Een toekomst waarin zij zelf de regie op hun eigen leven kunnen pakken. Hierbij is ook ruimte voor brede welvaart, waarin niet uitsluitend gekeken wordt naar economische groei, maar waarin ook geluk, veiligheid en gezondheid belangrijke ankers zijn. Daarbij heeft de provincie ook aandacht voor de fysieke en mentale gezondheid van de Brabanders. Deze wordt bedreigd door verstedelijking en verstening met hittestress tot gevolg, maar ook slechte lucht- en waterkwaliteit spelen een rol. De rol die de provincie hier voor zichzelf ziet weggelegd is het zorgen voor een gezonde en groene leefomgeving met schone lucht en zo min mogelijk luchtvervuiling.²⁰ In de strijd tegen (ondermijnende) criminaliteit wil de provincie bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid bevorderen.²¹

4.1 Gezondheid

Aan Brabanders zijn twee stellingen voorgelegd over gezond worden in Brabant. Ook is er een stelling toegevoegd over de luchtkwaliteit in de leefomgeving (zie Tabel 9).

Tabel 9 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen? (%)

	Jaar	n	(Helemaa l) eens	Niet eens, niet oneens	(Helemaa l) oneens	Weet niet/ geen mening
Ik heb er vertrouwen in dat ik in de huidige Brabantse samenleving gezond oud kan worden	2025	1.339	50	32	13	5
	2024	1.294	47	35	14	4
	2023	1.522	48	34	12	5
Ik heb er vertrouwen in dat de volgende generatie in de Brabantse samenleving gezond oud kan worden	2025	1.339	39	37	16	7
	2024	1.294	37	39	18	6
	2023	1.522	38	37	17	8
Ik maak me zorgen over de luchtkwaliteit in mijn leefomgeving	2025	1.353	35	30	30	5
	2024	1.305	37	29	31	3
	2023	1.530	39	29	28	5

We zien in dat de helft van de Brabanders (50%) er vertrouwen in heeft dat ze in de huidige Brabantse samenleving gezond oud kunnen worden. Ongeveer 4 op de 10 Brabanders (39%) heeft er vertrouwen in dat de volgende generatie in de Brabantse samenleving gezond oud kan worden. Kijken we naar de zorgen die Brabanders hebben over de luchtkwaliteit in hun leefomgeving, dan zien we dat iets meer dan een derde van de Brabanders (35%) zich hier zorgen over maakt.

¹⁹ Bestuursakkoord 2023-2027 (2023). Samen maken we Brabant! 's-Hertogenbosch: Provincie Noord-Brabant, p.10.

²⁰ Ibid., 13-14.

²¹ Ibid., 14.

Regionale verschillen

Inwoners van Noordoost Brabant hebben er minder vertrouwen in dat de volgende generatie in de huidige Brabantse samenleving gezond oud kan worden (21% is het met de stelling oneens, tegenover 16% in de hele provincie). (Tabel 11 van het tabellenboek).

4.2 Veilige leefomgeving

Iedereen wil wonen en leven in een veilige leefomgeving. Aan Brabanders zijn drie stellingen voorgelegd over de zorgen die zij hebben over drugs- en cybercriminaliteit en over geweld tegen hulpverleners, politieagenten, burgemeesters en gemeenteraadsleden (zie Tabel 10).

Tabel 10 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen? (%) *

	Jaar	n	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(Helemaal) oneens	Weet niet/ geen mening
Ik maak me zorgen over (drugs-)criminaliteit in Brabant	2025	1.342	68	19	10	4
	2024	1296	69	17	11	2
	2023	1524	68	17	12	3
Ik maak me zorgen over cybercriminaliteit (waarbij computers ingezet worden om misdrijven te plegen, bijvoorbeeld bij bankzaken)	2025	1.342	72	18	6	3
	2024	1296	64	20	13	2
	2023	1524	67	21	9	3
Ik maak me zorgen over de bedreigingen en geweld tegen o.a. hulpverleners, politieagenten, burgemeesters en gemeenteraadsleden	2025	1.342	80	13	5	2
	2024	1296	80	12	7	1
	2023	1524	79	13	5	3

Brabanders maken zich zorgen over criminaliteit. Twee derde van hen maakt zich zorgen over (drugs-) criminaliteit (68%). Dit is vergelijkbaar met 2024 en komt overeen met de bevindingen uit paragraaf 2.5 waar Brabanders het belangrijkste nieuwsbericht van 2024 konden benoemen. Hierin staat ook dat nieuws over (drugs-)criminaliteit en geweld hen het meeste is bijgebleven van 2024. Kijken we naar cybercriminaliteit, dan zien we dat de zorgen nog groter zijn. Bijna drie kwart van de Brabanders (72%) geeft aan zich hier zorgen over te maken. Dit is een statistisch significante stijging ten opzichte van 2024. Ook zijn er forse zorgen onder Brabanders met betrekking op geweld tegen hulpverleners, politieagenten, burgemeesters en gemeenteraadsleden. Van hen geeft 80% aan zich hier zorgen over te maken. Dit is vergelijkbaar met 2024.

Regionale verschillen

Er zijn geen noemenswaardige regionale verschillen over een veilige leefomgeving aangetroffen. (Tabel 12 van het tabellenboek)

Landelijk perspectief

16% van de Nederlandse bevolking ziet, volgens het SCP-rapport, criminaliteit en veiligheid als de belangrijkste maatschappelijke problemen, en verwachten dat het nieuwe kabinet

fors inzet op criminaliteitsbestrijding, strengere wetgeving en ordehandhaving.^{22 23} Ze geven daarbij vooral aan dat ze zich zorgen maken over (drugs-) geweld, toenemende criminaliteit bij jongeren, onveiligheid op straat, georganiseerde misdaad en agressie jegens hulpverleners.

Ook in de najaarsmeting 2024 van de Risico- en Crisisbarometer (RCB) komen de zorgen over (drugs- en cyber-)criminaliteit terug. Zo geeft 73% van de Nederlanders aan dat het (zeer) waarschijnlijk is dat georganiseerde criminaliteit in Nederland voorkomt. Een vergelijkbaar deel van de Nederlanders (74%) is van mening dat cyberdreigingen (zeer) waarschijnlijk in Nederland voorkomen.²⁴

²² Kunst, S., Geurkink, B., Kuschel, A., Miltenburg, M. (2024). Burgerperspectieven bericht, 3. Den Haag: SCP, p. 11.

²³ Ibid., 16.

²⁴ Konings, F., Bruijn, S., Brookman, S., Van Straaten, G., Risico- en crisisbarometer voorjaar 2024. Amsterdam juni 2024, p. 17-18.

5 Energietransitie en klimaatverandering in Brabant

Het klimaat verandert, dat is ook merkbaar in Brabant waar vaker hevige wateroverlast, periodes van droogte en hittegolven voorkomen.²⁵ Het bestuur van de provincie ziet het aan de slag gaan met klimaatverandering en energietransitie als een urgentie, zo valt te lezen in het Bestuursakkoord, Samen maken we Brabant!²⁶ Belangrijk voor de provincie is om ervoor te zorgen dat energie (dat als een eerste levensbehoefte wordt gezien) betaalbaar blijft voor alle Brabanders. Maar ook dat de energietransitie, de overgang van het gebruik van fossiele brandstoffen naar het gebruik van duurzame energiebronnen, een proces wordt waarvan iedere Brabander kan profiteren. Daarbij wil het provinciebestuur dat er in Brabant een toekomstbestendige landbouw- en voedselsector komt die bijdraagt aan een balans tussen maatschappij, economie en ecologie. Hiervoor is een transitie nodig om de druk op de omgeving te verlichten.²⁷ Om een steentje bij te dragen aan het toewerken naar een steeds meer circulaire economie zet de provincie in op het blijven aansluiten van bestaande provinciale programma's, het landelijk grondstofakkoord en het stimuleren van het mkb om meer in te zetten op circulariteit en duurzaamheid.²⁸

5.1 Klimaatverandering en landbouw in Brabant

In deze paragraaf gaan we in op hoe Brabanders aankijken tegen klimaatverandering, energietransitie en de overgang naar duurzame landbouw. Halverwege 2024 heeft Het PON & Telos in opdracht van Provincie Noord-Brabant een onderzoek uitgevoerd naar de Brabantse maatschappelijke waarden in het energiesysteem. Aan de hand van negen waarden konden zij aangeven welke voor hen het meest belangrijk zijn bij het inrichten van een nieuw energiesysteem. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat de waarden betaalbaarheid, gezondheid en veiligheid voor Brabanders het belangrijkste zijn bij het inrichten van een nieuw energiesysteem.²⁹

5.1.1 Klimaatzorgen

In paragraaf 2.5 lazen we al dat Brabanders zich zorgen maken over de natuurrampen die veroorzaakt worden door klimaatverandering, en dit als een grote uitdaging beschouwen voor 2025. Hierover zijn enkele stellingen voorgelegd (zie volgende pagina).

²⁵ Bestuursakkoord 2023-2027 (2023). Samen maken we Brabant! 's-Hertogenbosch: Provincie Noord-Brabant, p.28.

²⁶ Ibid., 28.

²⁷ Ibid., 30.

²⁸ Ibid., 12.

²⁹ <https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/0f55c724-dd1d-49df-9191-6084bd59cecd>

Tabel 11 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen? (%)

	Jaar	n	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(Helemaal) oneens	Weet niet/ geen mening
Ik maak me zorgen over het klimaat	2025	1.353	49	28	18	4
	2024	1.305	50	26	21	2
	2023	1.530	50	29	18	3
Ik heb er vertrouwen in dat we in de toekomst voldoende kunnen besparen op energieverbruik	2025	1.353	37	34	22	7
	2024	1.305	46	35	15	5
	2023	1.530	44	31	18	7
Ik heb er vertrouwen in dat de overgang naar het gebruik van duurzame energiebronnen (zoals zonne-energie en windenergie) snel genoeg gaat	2025	1.353	32	32	28	8
	2024	1.305	31	37	27	5
	2023	1.530	30	35	27	8

Het aandeel Brabanders dat aangeeft zich zorgen te maken over het klimaat is vergelijkbaar gebleven met voorgaande jaren (zie Tabel 11). Bijna de helft van hen (49%) maakt zich hier zorgen over. Het vertrouwen dat we in de toekomst voldoende kunnen besparen op het energieverbruik is significant afgenomen ten opzichte van 2024. Ruim een derde van de Brabanders heeft daar nu nog vertrouwen in (37%), terwijl dat vorig jaar nog bijna de helft van de Brabanders was (46%). Ongeveer een derde van de Brabanders (32%) heeft er vertrouwen in dat de overgang naar duurzame energiebronnen snel genoeg gaat. Dit is vergelijkbaar met voorgaande meetjaren.

Regionale verschillen

Brabanders die woonachtig zijn in West Brabant, zijn het minder vaak oneens met de stelling dat zij er vertrouwen in hebben dat de overgang naar het gebruik van duurzame energiebronnen snel genoeg gaat (23%, vergeleken met 28% voor de hele provincie). (Tabel 13 van het tabellenboek)

Landelijk perspectief

Uit een artikel van het CBS komt naar voren dat van de Nederlanders van 18 jaar of ouder 76% zich zorgen maakt over de gevolgen van klimaatverandering voor toekomstige generaties.³⁰ De meeste zorgen hebben ze over de droge zomers (76%) en meer overstromingen in Nederland (71%). Ruim 8 van de 10 Nederlanders (82%) vindt het belangrijk dat de overheid zich bezighoudt met klimaatbeleid. Maar ook maakt 58% van de Nederlanders zich zorgen over de kosten die klimaatbeleid met zich meebrengt.

5.1.2 Eigen rol in klimaatopgave

Aan Brabanders is gevraagd of zij vinden dat ze door de eigen keuzes die ze maken in staat zijn om iets te doen aan klimaatverandering (zie Tabel 12). Bijna de helft van de Brabanders is het hiermee (helemaal) eens (47%). Dit is vergelijkbaar met voorgaande jaren. Het percentage Brabanders dat vindt dat de overheid bereid moet zijn om veel te besteden zodat iedereen in Nederland mee kan doen met het verduurzamen van de eigen woning, is eveneens vergelijkbaar met voorgaande jaren. Van de Brabanders is 70% het hier (helemaal) mee eens. Het aandeel Brabanders dat zich zorgen maken over de

³⁰ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/48/drie-kwart-volwassenen-bezorgd-over-gevolgen-klimaatverandering>

betaalbaarheid (66%) van de energietransitie voor alle inwoners is significant gedaald ten opzichte van 2024 (70%).

Tabel 12 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen? (%)

	Jaar	n	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(Helemaal) oneens	Weet niet/ geen mening
Door de keuzes die ik maak, kan ik helpen klimaatverandering tegen te gaan	2025	1.346	48	33	14	5
	2024	1299	51	30	14	5
	2023	1524	51	31	11	6
De overheid moet bereid zijn veel te besteden om ervoor te zorgen dat iedereen in Nederland mee kan doen met het verduurzamen van de eigen woning	2025	1.346	70	17	8	6
	2024	1299	69	19	8	3
	2023	1524	71	19	6	5
Ik maak me zorgen over de betaalbaarheid van de energietransitie voor alle inwoners*	2025	1.346	66	22	6	6
	2024	1299	70	19	7	3

*Nieuwe vraag sinds Burgerperspectief 2024

Regionale verschillen

Inwoners van Noordoost Brabant hebben vaker het idee dat zij door de keuzes die ze maken niet kunnen bijdragen om klimaatverandering tegen te gaan (19%). We zien ook dat inwoners van Midden Brabant zich minder zorgen maken over de kosten van de energietransitie voor alle inwoners (9% maakt zich hierover geen zorgen), terwijl inwoners van Zuidoost Brabant zich juist meer zorgen hierover maken (4% maakt zich hierover geen zorgen). (Tabel 14 van het tabellenboek)

Landelijk perspectief

In 2023 publiceerde het CBS een longread over klimaatverandering en de energietransitie, waarin naar aanleiding van een onderzoek onder Nederlanders beschreven staat hoe zij tegen klimaatverandering en bijkomende zaken, zoals de energietransitie en de kosten die dit met zich meebrengt, aankijken.³¹ In dit onderzoek wordt duidelijk dat 93% van de Nederlanders van mening is dat het klimaat aan het veranderen is. Daarvan is 60% van mening dat dit helemaal of grotendeels door de mens komt. De meeste Nederlanders uit het onderzoek (62%) vinden klimaatverandering een groot probleem. 34% van hen maakt zich hierover enige zorgen, 41% maakt zich hier veel zorgen over.

Uit dit CBS-onderzoek komt eveneens naar voren dat 18% van de Nederlanders vindt dat hun eigen invloed op de klimaatverandering zo beperkt is, dat het niet uitmaakt wat ze doen of laten. Ruim de helft van de Nederlanders (53%) denkt echter dat hun eigen gedrag wel van invloed daarop is.

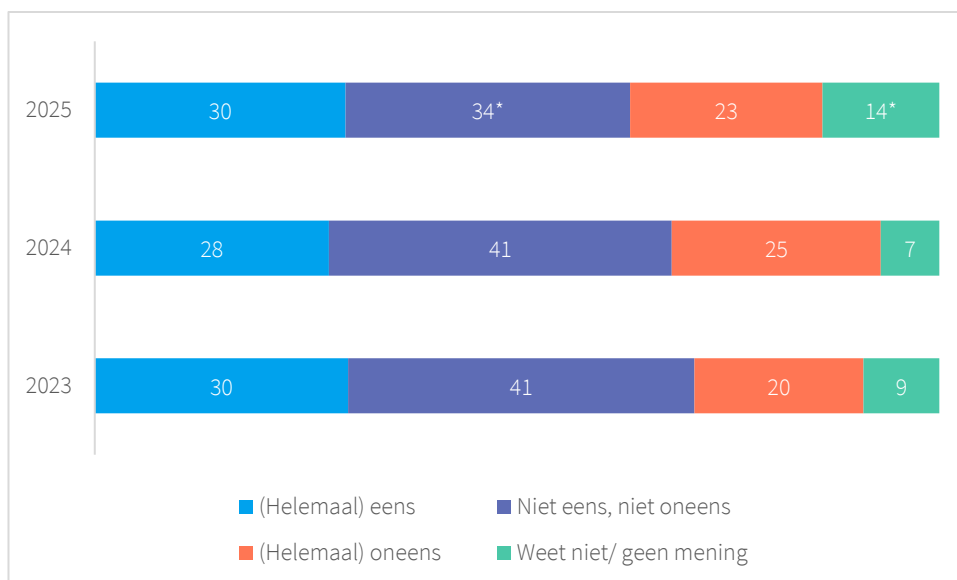
5.1.3 Overgang naar duurzame landbouw

Figuur 5 laat het vertrouwen zien dat Brabanders hebben in de overgang naar duurzame landbouw. We zien dat 30% van de Brabanders hier vertrouwen in heeft. Dit is vergelijkbaar

³¹ CBS, Klimaatverandering en energietransitie, Opvattingen en gedrag van Nederlanders in 2023. <https://longreads.cbs.nl/klimaatverandering-en-energietransitie-2023/>

met de eerdere meetjaren. Wat verder opvalt is dat een significant kleiner deel van de Brabanders aangeeft het hier niet mee een en niet mee oneens te zijn (34% in 2025 vergeleken met 41% in 2024) en dat significant meer Brabanders aangeven dat ze dit niet weten of er geen mening over hebben (14% in 2025, vergeleken met 7% in 2024).

Figuur 5 Ik heb vertrouwen in de overgang van Brabant naar duurzame landbouw (o.a. terugdringen van uitstoot broeikasgassen en de omvang van de veehouderij, duurzaam produceren) (%) (n=1.353)

* Significant verschil t.o.v. de meting in 2024

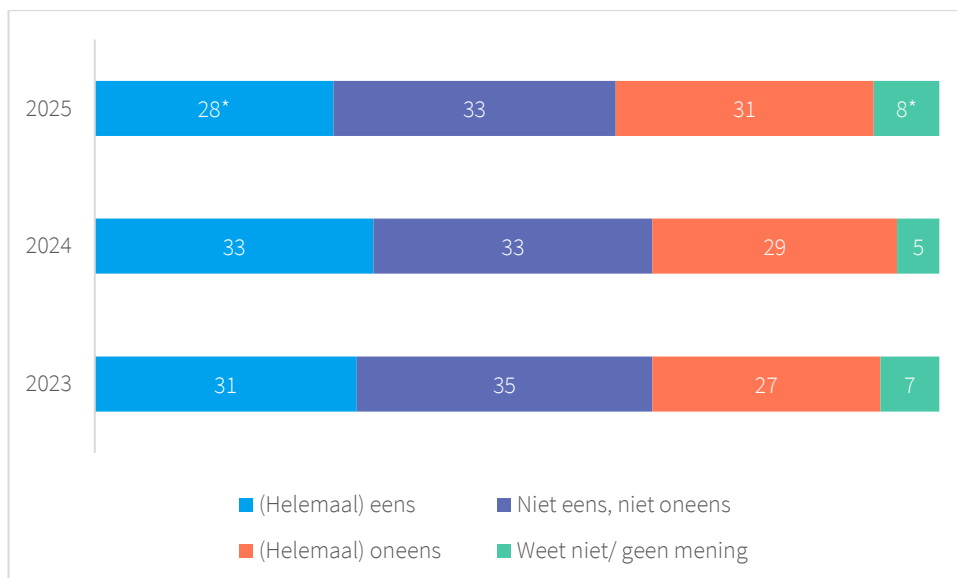
Regionale verschillen

Als we kijken naar het vertrouwen dat Brabanders in de verschillende regio's hebben in de overgang naar duurzame landbouw, dan zien we dat inwoners van West Brabant hier vaker (helemaal) geen vertrouwen in hebben (18%, waar dit voor de hele provincie 23% is). (Tabel 15 van het tabellenboek)

5.2 Omschakeling naar een circulaire economie

We zien in Figuur 6 (volgende pagina) dat een significant kleiner deel van de Brabanders er vertrouwen in heeft dat de overgang naar een circulaire economie snel genoeg gaat (28% in 2025, 33% in 2024). Eveneens zien we dat significant meer Brabanders aangeven dat ze hierover geen mening hebben of dit niet weten (8% in 2025, 5% in 2024).

Figuur 6 Ik heb er vertrouwen in dat de overgang naar een circulaire economie (hergebruik van materialen, afval scheiden, gebruik plastic materiaal beperken) snel genoeg gaat. (%) (n=1.353)

* Significant verschil t.o.v. de meting in 2024

Regionale verschillen

Inwoners van West Brabant hebben er vaker (helemaal) geen vertrouwen in dat de overgang naar een circulaire economie snel genoeg gaat (24% van hen vindt dit, vergeleken met 31% in de hele provincie). (Tabel 16 van het tabellenboek)

Landelijk perspectief

In een artikel op de CBS-website van december 2024 lezen we dat het materiaalgebruik tussen 2014 en 2022 met 5% is afgenomen. Dit komt onder andere door het efficiënter gebruik van grondstoffen en door de energietransitie. De economie is iets meer circulair geworden door het hergebruik van materialen en door het vervangen van sommige niet-hernieuwbare materialen door biomassa. Het totale materiaalgebruik daalt nog niet structureel en nog niet in alle materiaalcategorieën.³²

³² <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/50/minder-materiaalgebruik-in-nederlandse-economie>

6 Duurzame verstedelijking, vitaal platteland en mobiliteit

Brabant zit in op duurzame verstedelijking, een vitaal platteland en mobiliteit dat stad en platteland verbindt. In het bestuursakkoord “Samen maken we Brabant (2023-2027)” lezen we dat de provincie het belangrijk vindt om toe te werken naar een duurzaam woon-, leef- en vestigingsklimaat met een comfortabel, betrouwbaar en multimodaal verkeers- en vervoerssysteem, zodat iedereen zich prettig en goed van A naar B kan verplaatsen. Ze erkent de flinke verstedelijksopgave en de uitdaging om in de komende periode voldoende woningen (en bedrijvenlocaties) te realiseren die passen bij de behoefte van de Brabanders (en de Brabantse economie).³³ Daarbij ziet de provincie dat er veel verandert rondom mobiliteit. Zo ziet men dat het wegennet volstroomt, de beschikbaarheid van openbaar vervoer in plattelandsgebieden afneemt en door verkeersdrukte de veiligheid en de leefomgeving soms in de knel komen. In het bestuursakkoord lezen we dat het provinciebestuur in heel Brabant een samenhangend, robuust en betrouwbaar mobiliteitssysteem wil. Een systeem dat schoon, stil, gezond en veilig is.³⁴

6.1 Duurzame verstedelijking

Brabant kent een flinke verstedelijkingsopgave. Denk daarbij aan de verduurzaming van het bestaand stedelijk gebied, van dorpen en van bedrijventerreinen, in samenhang met de demografische groei die de provincie te wachten staat.³⁵ Hoe kijken Brabanders aan tegen het woningtekort in de provincie en tegen de leefbaarheid van Brabantse dorpen?

6.1.1 Woningen in Brabant

In paragraaf 2.3 beschreven we dat Brabanders zich zorgen maken over het vinden van betaalbare woonruimte in de provincie; voor 47% van hen is dit een grote uitdaging waar Brabant voor staat. Deze zorgen zijn niet nieuw, ook in voorgaande jaren van Burgerperspectief was de huizenmarkt een punt van zorg voor Brabanders.

Tabel 13 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen? (%)

	Jaar	n	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(Helemaal) oneens	Weet niet/geen mening
Ik maak me zorgen over het tekort aan betaalbare koopwoningen voor starters in Brabant	2025	1.339	78	13	5	4
	2024	1.294	79	13	6	3
	2023	1.522	75	17	5	3
Ik maak me zorgen over het tekort aan sociale huurwoningen in Brabant	2025	1.339	73	16	7	4
	2024	1.294	71	17	9	3
	2023	1.522	72	16	8	4

³³ Bestuursakkoord 2023-2027 (2023). Samen maken we Brabant! 's-Hertogenbosch: Provincie Noord-Brabant, p.17.

³⁴ Ibid., 20.

³⁵ Ibid., 17.

We zien in Tabel 13 dat bijna 8 op de 10 Brabanders (78%) zich zorgen maakt over het tekort aan betaalbare koopwoningen voor starters in Brabant. Dit is vergelijkbaar met 2024. Ook zijn er zorgen over het tekort aan sociale huurwoningen in de provincie. Bijna drie kwart van de Brabanders (73%) geeft aan zich hierover zorgen te maken. Dit is eveneens vergelijkbaar met 2024.

Regionale verschillen

Er zijn geen noemenswaardige regionale verschillen in meningen van inwoners over het woningtekort in Brabant aangetroffen. (Tabel 17 van het tabellenboek)

Landelijk perspectief

In een artikel van het CBS lezen we dat er 82.000 nieuwe woningen zijn gebouwd in 2024. Dit is minder dan in de vijf jaar ervoor. Daarbij zijn er in 2024 bijna 11.800 woningen gesloopt. Dat zorgt ervoor dat de totale woningvoorraad in 2024 in Nederland is gegroeid met ongeveer 70.000 woningen. De meeste huizen werden gebouwd in Zuid-Holland. In Noord-Brabant kwamen er 10.600 woningen bij.³⁶

6.1.2 Leefbaarheid en leefomgeving in Brabantse dorpen

Aan Brabanders zijn enkele stellingen voorgelegd over leefbaarheid en leefomgeving.

Tabel 14 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen? (%)

	Jaar	n	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(Helemaal) oneens	Weet niet/ geen mening
Ik maak me zorgen over de leefbaarheid in Brabantse dorpen	2025	1.339	41	33	21	6
	2024	1.294	44	33	19	5
	2023	1.522	42	32	19	7
De uitbreiding van dorpen en steden mag plaatsvinden in het buitengebied (op landbouwgrond of natuurgebied)*	2025	1.339	41	27	25	7

* Niet vergelijkbaar met de vorige metingen vanwege een aanpassing in de vraagstelling.

Wanneer essentiële voorzieningen zoals openbaar vervoer, onderwijs, zorg of de supermarkt verdwijnen uit een dorp, komt de leefbaarheid onder druk te staan. Twee vijfde van de Brabanders (41%) maakt zich zorgen over de leefbaarheid in Brabantse dorpen (zie Tabel 14). Dit is vergelijkbaar met 2024.

In Tabel 13 zagen we al dat Brabanders zich zorgen maken over het tekort aan sociale huurwoningen en betaalbare koopwoningen in Brabant. Echter moeten die woningen wel ergens gebouwd kunnen worden. Ongeveer 4 op de 10 Brabanders vindt dat de uitbreidingen van dorpen en steden plaats mogen vinden in het buitengebied (zoals op landbouwgrond of in natuurgebied) (41%).

Regionale verschillen

Een kwart (25%) van de inwoners van Midden Brabant maakt zich geen zorgen over de leefbaarheid in Brabantse dorpen. In West Brabant lijken deze zorgen juist meer voor te

³⁶ 82 duizend woningen erbij in 2024, minder dan voorgaande vijf jaar | CBS

komen (15% van hen maakt zich geen zorgen, vergeleken met 21% in de hele provincie). Daarnaast zien we dat 18% van de inwoners van Zuidoost Brabant niet vindt dat de uitbreiding van dorpen en steden in het buitengebied mag plaatsvinden. Dit is een significant lager percentage dan we in de hele provincie zien (25%). (Tabel 18 van het tabellenboek)

6.2 Mobiliteit

In hoofdstuk 2 zagen we inwoners redelijk positief aankijken tegen de mobiliteit in Brabant; dit onderwerp stond op de 4de plek van thema's waarmee het goed gaat in de provincie en op de 9de plek van thema's die een uitdaging vormen voor Brabant. Over mobiliteit hebben we Brabanders twee stellingen voorgelegd (zie Tabel 15).

Tabel 15 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen? (%) ³⁷

	Jaar	n	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(Helemaal) oneens	Weet niet/geen mening
Ik geloof in vernieuwende duurzame verkeersoplossingen (zoals elektrische(deel-)auto's en fietssnelwegen)	2025	1.346	35	28	30	6
	2024	1.299	27	32	35	6
	2023	1.524	29	33	30	7
Ik verwacht dat ik over 15 jaar in een elektrische auto rijd	2025	1.346	32	22	32	13
	2024	1.299	43	21	23	13
	2023	1.524	45	20	21	14

Ten opzichte van 2024 heeft er een verschuiving plaatsgevonden in de mate van vertrouwen van Brabanders in vernieuwende duurzame verkeersoplossingen. Meer Brabanders geloven hier in 2025 in ten opzichte van 2024 (35% in 2025, 27% in 2024). Tegelijkertijd zien we dat minder Brabanders het (helemaal) oneens zijn met deze stelling (30% in 2025, 35% in 2024). Het lijkt erop dat duurzame verkeersoplossingen anno 2025 op meer vertrouwen kunnen rekenen onder Brabanders. 32% Van de Brabanders verwacht over 15 jaar in een elektrische auto te rijden.

Regionale verschillen

Inwoners van West Brabant verwachten in mindere mate dat ze over 15 jaar in een elektrische auto zullen rijden, dan hun provinciegenoten (37% van de West Brabanders verwacht dit niet te gaan doen, vergeleken met 32% in heel Brabant). (Tabel 19 van het tabellenboek)

³⁷ Vorige meetjaren waren deze stellingen net anders geformuleerd: 'Ik geloof in vernieuwende duurzame verkeersoplossingen om doorstroming te garanderen (niet meer asfalt en klassiek openbaar vervoer, maar deelauto's, deelscooters, elektrische fietsen en fietssnelwegen)' en 'Ik verwacht dat ik over 15 jaar in een elektrische auto rijd (of een voertuig op andere duurzame brandstof, zoals waterstof)'. Er lijkt nu een significant verschil te zijn tussen meetjaar 2024 en 2025. Echter, de kans bestaat dat de vraag te veel is aangepast waardoor er zulke sterke verschillen zijn ontstaan.

Landelijk perspectief

In een artikel van het CBS lezen we dat er op 1 januari 2024, 9,1 miljoen personenauto's in Nederland zijn, een aantal dat elk jaar stijgt. Van deze personenauto's reed 77% op 1 januari 2024 op benzine, het aandeel elektrische auto's nam toe tot 14% en staat daarmee op de tweede plaats. De elektrische en plug-in hybride auto's zitten in de lift; op 1 januari 2024 telde Nederland bijna 1,3 miljoen elektrische en hybride auto's. Dit is een toename van 31% ten opzichte van 1 januari 2023.³⁸

³⁸ <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/verkeer-en-vervoer/vervoermiddelen-en-infrastructuur/personenautos>

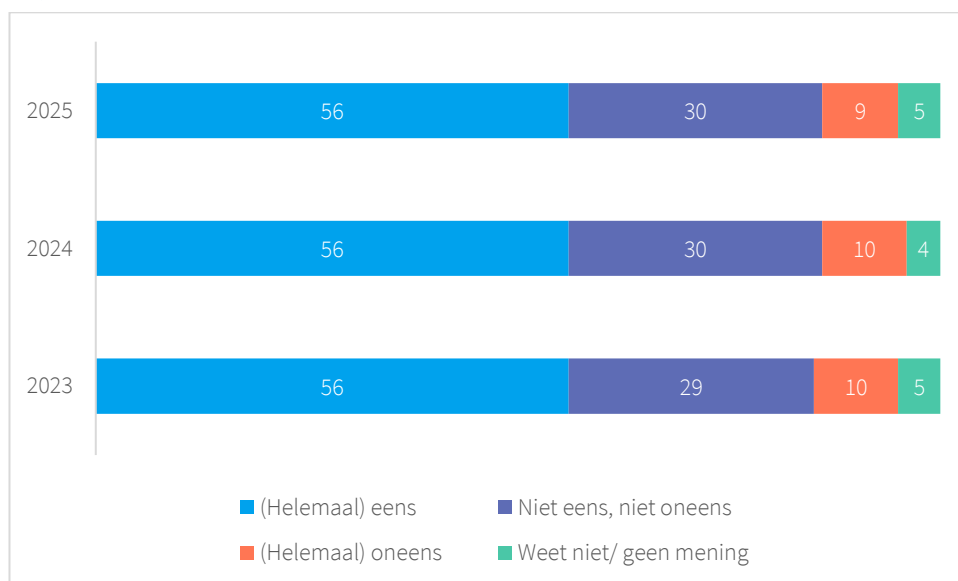
7 Duurzame concurrerende economie

In Brabant hebben we een innovatieve en internationaal concurrerende economie, zo staat beschreven in het Bestuursakkoord ‘Samen maken we Brabant!’³⁹ De Brabantse economie kenmerkt zich volgens het provinciebestuur door sterke clusters van bedrijven en kennisinstellingen op onder meer het gebied van hoogwaardige technologie, landbouw en voedsel, gezondheid, bouw en logistiek. Om de concurrentiepositie te behouden en te versterken werkt de provincie aan de innovatiekracht, samenwerkingskracht en een gunstig vestigingsklimaat.⁴⁰ Daarbij hoort ook het ontwikkelen van talent, het benutten van kennis en het stimuleren van arbeidsparticipatie om krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan.⁴¹ Hoe kijken Brabanders aan tegen de Brabantse economie, een leven lang leren en personeelstekorten?

7.1 Vertrouwen in de Brabantse economie

Ten opzichte van 2024 (en 2023) doen zich amper verschuivingen voor in het vertrouwen dat Brabanders hebben in de Brabantse economie: ruim de helft van hen (56%) heeft hier vertrouwen in. (Zie Figuur 7)

Figuur 7 Ik heb vertrouwen in de Brabantse economie. (%) (n=1.329)

Regionale verschillen

Inwoners van Zuidoost Brabant hebben meer vertrouwen in de Brabantse economie (62%) dan hun provinciegenoten. Daarentegen hebben inwoners van West Brabant hier minder vertrouwen in (51% is het eens met deze stelling). (Tabel 20 van het tabellenboek)

³⁹ Bestuursakkoord 2023-2027 (2023). Samen maken we Brabant! 's-Hertogenbosch: Provincie Noord-Brabant, p.10.

⁴⁰ Ibid., 11.

⁴¹ Ibid., 12.

Landelijk perspectief

In paragraaf 2.3 lazen we al dat Brabanders vinden dat het goed gaat met de Brabantse werkgelegenheid, en dat ook ondernemerschap en economisch klimaat thema's zijn waarvan ze vinden dat Brabant het goed doet. Landelijk zien we in een artikel van het CBS dat consumenten in januari 2025 voor de vierde maand op rij minder vertrouwen hebben in het economisch klimaat.⁴² Het lijkt erop dat de Brabantse opinie hierover positiever is dan wat we landelijk zien.

7.2 Aanpassingsvermogen en leven lang leren

Aan Brabanders hebben we gevraagd in hoeverre zij verwachten zich voldoende aan te kunnen passen aan nieuwe competenties die hun werk van hun verlangt en of ze het belangrijk vinden om zichzelf te kunnen blijven ontwikkelen ('leven lang leren') (zie Tabel 16).

Het percentage Brabanders dat verwacht zich voldoende aan te kunnen passen aan nieuwe competenties die gevraagd worden op hun werk (is licht gestegen ten opzichte van 2024 - 55% is het hier (helemaal) mee eens in 2024, vergeleken met 51% in 2024. Wat opvalt is dat bijna een kwart van de Brabanders hierover geen mening heeft of dit niet weet.⁴³ Twee derde van de Brabanders vindt het belangrijk om een leven lang te kunnen leren (67%). Dit is vergelijkbaar met 2024.

Tabel 16 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen? (%)

	Jaar	n	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(Helemaal) oneens	Weet niet/geen mening
Ik verwacht dat ik me voldoende kan aanpassen aan nieuwe competenties die van me gevraagd worden op mijn werk	2025	1.360	55	17	5	23
	2024	1317	51	21	5	23
	2023	1537	53	20	5	23
Ik vind het belangrijk om een leven lang te kunnen leren (mezelf te kunnen blijven ontwikkelen, bij te blijven)	2025	1.360	67	24	6	3
	2024	1317	68	24	7	2
	2023	1537	66	26	5	3

Regionale verschillen

Er zijn geen noemenswaardige regionale verschillen over aanpassingsvermogen en een leven lang leren aangetroffen. (Tabel 21 van het tabellenboek)

7.3 Beschikbaarheid van personeel

Vergeleken met 2024 vindt een vergelijkbaar deel van de Brabanders het zorgelijk dat het binnen bepaalde beroepsgroepen moeilijk is om aan goed personeel te komen (70%). Ook

⁴² <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/04/vertrouwen-consumenten-verslechtert-opnieuw>

⁴³ Nadere analyse laat zien dat de groep die antwoordde met 'weet niet/geen mening' veelal Brabanders zijn geweest die de pensioenleeftijd naderen of al bereikt hebben.

is het aandeel Brabanders dat zich zorgen maakt dat niet alle mensen mee kunnen doen op de arbeidsmarkt (48%) vergelijkbaar met 2024. Het aandeel dat het (helemaal) oneens is met deze stelling is echter significant lager dan in 2024 (19% in 2025, 23% in 2024). (Zie Tabel 17)

Tabel 17 In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?(%)

	Jaar	n	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(Helemaal) oneens	Weet niet/geen mening
Ik maak me zorgen over het feit dat er binnen bepaalde beroepsgroepen moeilijk aan goed personeel te komen is	2025	1.360	70	18	9	3
	2024	1317	68	21	9	2
	2023	1537	70	19	8	4
Ik maak me zorgen dat niet alle mensen mee kunnen doen op de arbeidsmarkt	2025	1.360	48	29	19	4
	2024	1317	47	28	23	2
	2023	1537	47	32	17	4

Regionale verschillen

Inwoners van Noordoost Brabant maken zich vaker zorgen over het feit dat er binnen bepaalde beroepsgroepen moeilijk aan personeel te komen is (78%). Voor inwoners uit Zuidoost Brabant is dit minder een probleem; zij maken zich hier minder vaak zorgen over (64%). (Tabel 22 van de tabellenrapportage)

8 Tot slot

In de eerste maanden van 2025 zijn er grote zorgen in Nederland, en ook in Brabant. Het afgelopen jaar kenmerkte zich door politieke onrust waarbij een nieuw kabinet lang op zich heeft laten wachten. Met de installatie van dit nieuwe kabinet waren de zorgen niet voorbij. Nederland, en daarbinnen ook Brabant, heeft te maken met een woningcrisis, een stikstofcrisis en een klimaatcrisis. Buiten Nederland woeden een aantal oorlogen waarop een geopolitieke positie moet worden genomen.

Brabanders beoordelen hun geluksgevoel met een 7,3, maar ook is iets meer dan een derde van hen (36%) somber gestemd over de richting die Brabant op gaat. Hiermee wijkt Brabant af van het landelijke beeld, waar 57% van de Nederlanders van mening is dat het land de verkeerde kant op beweegt. De mate van vertrouwen die Brabanders hebben in politiek en justitie, en in de rijksoverheid, is ten opzichte van 2024 gestegen. Daarnaast zijn in deze meting vragen toegevoegd over het functioneren van de democratie op de drie overheidslagen (gemeente, provincie en rijk) en over het slagvaardig handelen van deze drie overheidslagen. Bij beide toegevoegde vragen geven veel Brabanders aan (soms tot wel 45% van hen) dat ze het hier neutraal tegenover staan. Dit zou kunnen betekenen dat veel inwoners geen duidelijke mening hierover hebben of er geen kennis van of zicht op hebben. Brabanders (53%) zijn het vaker dan Nederlanders (43%) eens met de stelling *'Kamerleden en ministers geven niet veel om wat mensen zoals ik denken'*. Daarbij hebben ze eveneens minder vertrouwen in de bekwaamheid van politici; de stelling *'De meeste politici zijn bekwame mensen die weten wat ze doen'*, wordt door hen negatiever beoordeeld dan dat Nederlanders dat doen (18% van de Brabanders is het hier (helemaal) mee eens, t.o.v. 27% van de Nederlanders). Uit onderzoek van het SCP blijkt dat vooral aanhangers van de PVV na de Tweede Kamerverkiezingen van november 2023 meer vertrouwen hebben gekregen in de politiek dan daarvoor. Tevens blijkt uit onderzoek dat politiek vertrouwen onder aanhangers van verschillende politieke partijen steeds verder uiteenloopt. Het relatief geringe vertrouwen in de politiek, de democratie en de slagkracht van de overheidslagen zien we ook terug in de mate van wrijving die Brabanders ervaren tussen verschillende groepen in de samenleving. Deze wrijving is volgens hen vooral te zien tussen mensen die het in dit land voor het zeggen hebben en hen die dat niet hebben, maar ook tussen mensen met verschillende politieke voorkeuren. Ook landelijk zien we dat er wrijving wordt ervaren tussen mensen die verschillende politieke opvattingen hebben.

Maar natuurlijk is niet alles negatief. Ruim de helft van de Brabanders (54%) en de Nederlanders (57%) geven aan vertrouwen te hebben in de medemens. En er zijn zeker ook terreinen te benoemen waarvan Brabanders vinden dat het goed gaat binnen hun provincie. Denk dan aan de werkgelegenheid, wetenschap, technologie en innovatie of het (natuur)landschap. Terreinen waarop Nederlanders trots zijn komen deels overeen: inkomen en economie, kwaliteit van de medische zorg en het samenleven in Nederland. Wat zorg betreft zijn Brabanders niet erg van mening veranderd ten opzichte van 2024. Qua zorgen over veiligheid is voor veel Brabanders (cyber-)criminaliteit een onderwerp waar ze zorgen over hebben.

Klimaatverandering als thema staat op de 7de plek in de lijst met onderwerpen die door Brabanders als een uitdaging beschouwd worden. Bijna de helft van de Brabanders (49%) maakt zich zorgen over het klimaat. Dat is (fors) lager dan het beeld dat we in Nederland al geheel zien, waar 76% van de Nederlanders zich hierover zorgen maakt. De zorgen betreffen bij zowel Brabanders als Nederlanders niet uitsluitend gevolgen van klimaatverandering, maar eveneens de kosten die het klimaatbeleid met zich meebrengt.

De zorgen over voldoende betaalbare koop- en sociale huurwoningen in Brabant is hoog. Voor drie kwart van de Brabanders is dit een punt van aandacht. Ook landelijk is de woningmarkt een onderwerp dat veel Nederlanders bezighoudt. Het vertrouwen in de Brabantse economie is stabiel en is niet veranderd ten opzichte van 2024. Landelijk zien we dat het consumentenvertrouwen in januari 2025 voor de vierde maand op rij verslechterd is.

Hoewel de uitdagingen groot zijn, blijft de veerkracht van de Brabanders onmiskenbaar, en zien zij zaken waar het goed mee gaat in de provincie. De komende jaren zullen cruciaal zijn voor zowel Brabant als Nederland, bij het vinden van oplossingen voor de complexiteit van de problemen die voor ons liggen.

Bijlage A Onderzoeksverantwoording

Veldwerk

In opdracht van de Provincie Noord-Brabant heeft Het PON & Telos Brabantse leden van PanelClix⁴⁴ bevraagd over ontwikkelingen in de Brabantse en Nederlandse samenleving via een online vragenlijstonderzoek. Het onderzoek stond uit van dinsdag 7 januari 2025 tot en met vrijdag 17 januari 2025. In totaal hebben 1.360 Brabanders vanaf 18 jaar de vragenlijst ingevuld (zie bijlage B voor de vragenlijst).

Respons, weging en betrouwbaarheid

De resultaten van dit onderzoek zijn gewogen naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau om de respons ten aanzien van deze kenmerken representatief te maken voor de bevolkingssamenstelling in de provincie Noord-Brabant. Dit houdt in dat de antwoorden die gegeven worden door deelnemers uit een ondervertegenwoordigde groep iets zwaarder meetellen dan die uit een oververtegenwoordigde groep.

Met een respons van 1.360 ingevulde vragenlijsten kunnen we betrouwbare uitspraken doen voor de inwoners van Noord-Brabant. Bij een betrouwbaarheidsinterval van 95% en 1.360 respondenten, ligt de maximale foutenmarge op 2,7%. De antwoorden die de respondenten uit deze steekproef geven en in dit rapport zijn opgenomen, gebruiken we om uitspraken te doen over de totale populatie. Binnen steekproefonderzoek worden bepaalde minimale responsaantallen gehanteerd om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over een totale populatie. Het is gebruikelijk om binnen steekproefonderzoek een zogenaamde betrouwbaarheidsniveau van 95% te hanteren wat wil zeggen dat een onderzoeksuitkomst in 19 van de 20 gevallen conform de realiteit is. Verder is het gebruikelijk om uit te gaan van een zogenaamde foutenmarge van maximaal 5%. Bij een maximale foutmarge van 2,7% zoals in dit onderzoek, betekent dit dat een in de steekproef gevonden percentage van 50% (50% van de inwoners van de provincie is het eens met een bepaalde stelling) in werkelijkheid in de populatie tussen de 47,2% en 52,7% ligt.

Achtergrondkenmerken van de respondenten

Om inzicht te krijgen in samenstelling van de responsgroep hebben we een aantal achtergrondvragen gesteld. In de tabellen op de volgende pagina vindt u een overzicht van achtergrondkenmerken van de respondenten die in de vragenlijst waren opgenomen. Deze cijfers zijn ongewogen.

⁴⁴ PanelClix is een panel waarmee Het PON & Telos al enkele jaren nauw mee samenwerkt. Leden van het voormalige Brabantpanel zijn in dit panel opgenomen.

Tabel 22 Respons naar geslacht

	Aantal	%
Vrouw	748	55
Man	610	45
Anders	2	0
Totaal	1.360	100

Tabel 23 Respons naar leeftijd

	Aantal	%
18 tot en met 29 jaar	221	16
30 tot en met 44 jaar	322	24
45 tot en met 54 jaar	238	18
55 tot en met 69 jaar	354	26
70 jaar en ouder	225	17
Totaal	1.360	100

Tabel 24 Respons naar opleidingsniveau

	Aantal	%
Laag	237	17
Midden	661	49
Hoog	462	34
Totaal	1.360	100

Tabel 25 Respons naar COROP-regio

	Aantal	%
Noordoost Brabant	327	24
Midden Brabant	323	24
Zuidoost Brabant	348	26
West Brabant	351	26
Postcode niet ingevuld	11	1
Totaal	1.360	100

Tabel 27 Respons naar arbeidssituatie

	Aantal	%
In loondienst (voltijd)	454	33
In loondienst (deeltijd)	275	20
Zelfstandige zonder personeel (zzp)	50	4
Ondernemer met personeel	12	1
Werkloos/werkzoekend	32	2
(ten dele) Arbeidsongeschikt	102	8
Gepensioneerd	308	23
Vrijwilliger	16	1
Huisvrouw/-man	37	3
Scholer/student	61	4
Anders	13	1
Totaal	1.360	100

Tabel 28 Respons naar voorkeur politiek partij*

	Aantal	%
VVD	133	10
Groenlinks/ PvdA	131	10
SP	76	6
PVV	297	22
CDA	76	6
D66	53	4
ChristenUnie	8	1
SGP	13	1
Partij voor de Dieren	39	3
DENK	6	0
Forum voor Democratie	13	1
Volt	17	1
JA21	9	1
BBB	25	2
50Plus	8	1
NSC	16	1
Ik stem blanco	36	3
Weet ik (nog) niet	342	25
Wil ik niet zeggen	41	3
Anders, namelijk	21	2
Totaal	1.360	100

* Als er op dit moment Tweede Kamerverkiezingen zouden zijn, op welke partij zou je dan stemmen?

Bijlage B Vragenlijst

Vragenlijst

In deze bijlage is de vragenlijst opgenomen die is voorgelegd aan de Brabanders die meededen aan het onderzoek.

In deze vragenlijst stellen we je een aantal vragen over ontwikkelingen in de Brabantse en Nederlandse samenleving.

We stellen je eerst een aantal algemene vragen.

Geef op een schaal van 1 tot en met 10 antwoord op de volgende vragen.

1a. Hoe gelukkig voel je je vandaag?

1b. Hoe gelukkig voelde je je afgelopen maand?

Klik op de schaal om het handvat te plaatsen. 1 staat voor zeer ongelukkig en 10 staat voor zeer gelukkig.

2. Als je wilt, kun je jouw antwoord op de bovenstaande vragen toelichten.

3. Welke situatie is het meest op jou van toepassing?

- ☐ In loondienst (voltijd)
- ☐ In loondienst (deeltijd)
- ☐ Zelfstandige zonder personeel (zzp)
- ☐ Ondernemer met personeel
- ☐ Werkloos/werkzoekend
- ☐ (ten dele) Arbeidsongeschikt
- ☐ Gepensioneerd
- ☐ Vrijwilliger
- ☐ Huisvrouw/-man
- ☐ Scholier/student
- ☐ Anders, namelijk: _____

4. Wat zijn de 4 cijfers van uw postcode?

--	--	--	--

5. Als er op dit moment Tweede Kamerverkiezingen zouden zijn, op welke partij zou je dan stemmen?

- ☐ VVD
 - ☐ GroenLinks/ PvdA
 - ☐ SP
 - ☐ PVV
 - ☐ CDA
 - ☐ D66
 - ☐ ChristenUnie
 - ☐ SGP
 - ☐ Partij voor de Dieren
 - ☐ DENK
 - ☐ Forum voor Democratie
 - ☐ Volt
 - ☐ JA21
 - ☐ BBB
 - ☐ Piratenpartij – De Groenen
 - ☐ 50Plus
 - ☐ NSC
 - ☐ Ik stem blanco
 - ☐ Weet ik (nog) niet
 - ☐ Wil ik niet zeggen
 - ☐ Anders namelijk: _____
-

7. Vind je dat het over het algemeen de verkeerde kant of de goede kant opgaat in Brabant?

- ☐ Duidelijk de verkeerde kant op
- ☐ Iets meer de verkeerde dan de goede kant op
- ☐ Evenveel de goede als de verkeerde kant op
- ☐ Iets meer de goede dan de verkeerde kant op
- ☐ Duidelijk de goede kant op
- ☐ Dat weet ik niet

8. Op welke terreinen liggen volgens jou op dit moment de grootste uitdagingen voor Brabant?

Je kunt maximaal drie antwoorden aanvinken.

- ☐ Werkgelegenheid
- ☐ Ondernemers en economisch klimaat
- ☐ Armoede
- ☐ Politiek en bestuur
- ☐ Manier van samenleven (normen en waarden)
- ☐ (Gezondheids)zorg
- ☐ Onderwijs
- ☐ Wetenschap, technologie en innovatie
- ☐ Digitalisering
- ☐ Criminaliteit en veiligheid
- ☐ Terrorisme
- ☐ Mobiliteit (openbaar vervoer en wegen)
- ☐ Huisvesting
- ☐ Waterproblematiek (water tekort)
- ☐ Milieuproblemen (bodem, water en lucht)
- ☐ Klimaatverandering (CO2 uitstoot, opwarming van de aarde, extremere weersomstandigheden)

- ☐ Transitie van de Landbouw (verduurzaming, natuurinclusief)
- ☐ Transitie van het voedselsysteem (eiwittransitie, lokale producten, verspilling)
- ☐ Natuur(landschap)
- ☐ Dierenwelzijn
- ☐ Energie(winning)
- ☐ Kunst en cultuur
- ☐ Integratie van minderheden (vluchtelingen en migranten)
- ☐ Anders, namelijk: _____
- ☐ Geen van deze
- ☐ Dat weet ik niet

9. Op welke terreinen vind je juist dat het goed gaat in Brabant?

Je kunt maximaal drie antwoorden aanvinken.

- ☐ Werkgelegenheid
- ☐ Ondernemers en economisch klimaat
- ☐ Armoede
- ☐ Politiek en bestuur
- ☐ Manier van samenleven (normen en waarden)
- ☐ (Gezondheids)zorg
- ☐ Onderwijs
- ☐ Wetenschap, technologie en innovatie
- ☐ Digitalisering
- ☐ Criminaliteit en veiligheid
- ☐ Terrorisme
- ☐ Mobiliteit (openbaar vervoer en wegen)
- ☐ Huisvesting
- ☐ Waterproblematiek (water tekort)
- ☐ Milieuproblemen (bodem, water en lucht)
- ☐ Klimaatverandering (CO2 uitstoot, opwarming van de aarde, extremere weersomstandigheden)
- ☐ Transitie van de Landbouw (verduurzaming, natuurinclusief)
- ☐ Transitie van het voedselsysteem (eiwittransitie, lokale producten, verspilling)
- ☐ Natuur(landschap)
- ☐ Dierenwelzijn
- ☐ Energie(winning)
- ☐ Kunst en cultuur
- ☐ Integratie van minderheden (vluchtelingen en migranten)
- ☐ Anders, namelijk: _____
- ☐ Geen van deze
- ☐ Dat weet ik niet

10. In de volgende 5 vragenblokken leggen we je diverse stellingen voor over verschillende thema's die spelen in de (Brabantse) samenleving.

In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?

	Helemaal eens	Eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet / geen mening
Ik vind het belangrijk om een leven lang te kunnen leren (mezelf te kunnen blijven ontwikkelen, bij te blijven).						
Ik maak me zorgen dat niet alle mensen mee kunnen doen op de arbeidsmarkt.						
Ik maak me er zorgen over dat er binnen bepaalde beroepsgroepen moeilijk aan goed personeel te komen is.						
Ik verwacht dat ik me voldoende kan aanpassen aan nieuwe vaardigheden die van me gevraagd worden op mijn werk.						

11. In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?

	Helemaal eens	Eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet / geen mening
Ik heb vertrouwen in de overgang van Brabant naar duurzame landbouw (minder schadelijke stoffen uitstoten, kleinere boerderijen met minder dieren).						
Ik maak me zorgen over de luchtkwaliteit in mijn leefomgeving.						
Ik maak me zorgen over het klimaat.						
Ik heb er vertrouwen in dat we in de toekomst voldoende kunnen besparen op energieverbruik.						
Ik heb er vertrouwen in dat de overgang naar een						

circulaire economie
(hergebruik van materialen,
afval scheiden, gebruik
plastic materiaal beperken)
snel genoeg gaat.

Ik heb er vertrouwen in dat
de overgang naar het
gebruik van duurzame
energiebronnen (zoals
zonne-energie en
windenergie) snel genoeg
gaat.

12. In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?

	Helema al eens	Eens	Niet eens, niet oneens	Oneen s	Helemaal oneens	Weet niet / geen mening
Ik geloof in vernieuwende duurzame verkeersoplossingen (zoals elektrische(deel-)auto's en fietssnelwegen)						
Ik verwacht dat ik over 15 jaar in een elektrische auto rijd						
Door de keuzes die ik maak, kan ik helpen klimaatverandering tegen te gaan.						
De overheid moet bereid zijn veel te investeren om er voor te zorgen dat iedereen in Nederland mee kan doen met het verduurzamen van de eigen woning.						
Ik maak me zorgen over de betaalbaarheid van de energietransitie (geen gebruikmaken van aardgas, maar energie opwekken met bronnen als wind en zon) voor inwoners.						

13. In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?

	Helemaal eens	Eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet / geen mening
Ik maak me zorgen over (drugs)criminaliteit in Brabant						
Ik maak me zorgen over cybercriminaliteit (waarbij computers ingezet worden om misdrijven te plegen, bijvoorbeeld bij bankzaken)						
Ik maak me zorgen over de bedreigingen en geweld tegen o.a. hulpverleners, politieagenten, burgemeesters en gemeenteraadsleden						

14. In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?

	Helemaal eens	Eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet / geen mening
Ik maak me zorgen over het tekort aan betaalbare koopwoningen voor starters in Brabant.						
Ik maak me zorgen over het tekort aan sociale huurwoningen in Brabant.						
Ik maak me zorgen over de leefbaarheid in Brabantse dorpen.						
De uitbreiding van dorpen en steden mag plaatsvinden in het buitengebied (op landbouwgrond of natuurgebied)						
Ik heb er vertrouwen in dat ik in de huidige Brabantse samenleving gezond oud kan worden.						
Ik heb er vertrouwen in dat de volgende generatie in de Brabantse samenleving gezond oud kan worden.						

15. In elk land en in elke provincie is er wel eens wrijving tussen groepen.
Hoe groot is, volgens jou, in Brabant de wrijving tussen de volgende groepen?

(1= helemaal geen wrijving, 10=zeer veel wrijving)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Weet ik niet
Mensen met en zonder een migratie achtergrond											
Mensen die het in dit land voor het zeggen hebben en de rest van de bevolking											
Verschillende religieuze groeperingen											
Werkgevers en werknemers											
Arme en rijke mensen											
Hoog- en laagopgeleiden											
Ouderen en jongeren											
Zieke en gezonde mensen											
Agrariërs en niet agrariërs											
Mensen met een verschillende politieke voorkeur											

15b. Ervaar jij wrijving tussen andere groepen in Brabant?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, namelijk tussen de volgende groepen: [open]

16. In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?

	Helemaal eens	Eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet / geen mening
De overheid doet onvoldoende voor mensen zoals ik.						
Mensen zoals ik hebben geen enkele invloed op wat de overheid doet.						
Ik word voldoende betrokken bij de veranderingen in mijn omgeving.						
De meeste politici zijn bekwame mensen die weten wat ze doen.						
Kamerleden en ministers geven niet veel om wat mensen zoals ik denken.						

17. In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?

	Helemaal eens	Eens	Niet eens, niet oneens	One ens	Helemaal oneens	Weet niet / geen mening
Ik heb vertrouwen in de medemens.						
Ik heb vertrouwen in de Brabantse economie.						
Ik heb vertrouwen in politie en justitie.						
Ik heb vertrouwen in de rijksoverheid						
Ik heb vertrouwen in de provincie						
Ik heb vertrouwen in de gemeente						

18. In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?

	Helemaal eens	Eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet / geen mening
Ik vind dat de democratie op rijksniveau goed functioneert (de manier waarop beslissingen tot stand komen is duidelijk voor mij en ik weet welke mogelijkheden er zijn om aan te geven wat ik vind)						
Ik vind dat de democratie op provinciaal niveau goed functioneert (de manier waarop beslissingen tot stand komen is duidelijk voor mij en ik weet welke mogelijkheden er zijn om aan te geven wat ik vind)						
Ik vind dat de democratie op gemeente niveau goed functioneert (de manier waarop beslissingen tot stand komen is duidelijk voor mij en ik weet welke mogelijkheden er zijn om aan te geven wat ik vind)						
Ik vind dat de rijksoverheid snel en krachtig handelt (slagvaardig)						
Ik vind dat het provinciebestuur snel en krachtig handelt (slagvaardig)						
Ik vind dat mijn gemeente snel en krachtig handelt (slagvaardig)						

Tot slot zijn we benieuwd naar wat voor jou hét moment van 2024 was en wat jij als grootste uitdaging voor 2025 ziet.

19. Welk nieuwsbericht of welke actualiteit uit 2024 is je het meest bijgebleven?

20. Wat zie jij als grootste uitdaging voor 2025?

21 Tot slot: Heb je overige opmerkingen over deze vragenlijst? Deze kun je hieronder kwijt!

OPGERICHT IN
1947

GEVESTIGD IN
TILBURG

KENNISONDERNEMING

STICHTING ZONDER WINSTOOGMERK

AANTAL MEDEWERKERS

35

INTENSIEVE SAMENWERKINGEN

MET UNIVERSEITEN EN ANDERE
KENNISINSTELLINGEN

EXPERTISE

- > PARTICIPATIE & GOVERNANCE
- > WOON- & LEEFOMGEVING
- > DUURZAAMHEIDSTRANSITIES
- > SOCIAAL DOMEIN & ARBEID
- > CULTUUR & ERFGOED
- > DUURZAAMHEIDSIMPACT
- > DATA EN METHODEN

ONZE OPDRACHTGEVERS

- > PROVINCIES
- > GEMEENTEN
- > ZORG- EN WELZIJNSINSTELLINGEN
- > FONDSSEN
- > BANKEN

HET
pon
telos

Over Het PON & Telos

Maatschappelijke besluitvorming verbeteren

Wij zijn een sociale kennisonderneming in het hart van de samenleving. We beschouwen het als onze opdracht om maatschappelijke besluitvorming te verbeteren. Dat doen we door wetenschappelijke kennis met kennis van de praktijk te verbinden. We zijn van data, feiten en cijfers, maar geven die altijd een gezicht. Waarbij iedere stem telt. Voorkeuren en meningen halen we op, onderzoeken we, analyseren we en duiden we. Met prikkelende aanpakken en innovatieve methoden. Daarbij zijn we altijd gericht op duurzaamheid: de harmonieuze verbinding tussen sociale, ecologische en economische doelstellingen. Zo dragen we bij aan de kwaliteit van samenleven, nu en in de toekomst.

Met een multidisciplinair en creatief team van bijna 35 adviseurs en onderzoekers werken we vooral voor lokale en regionale overheden in Nederland (met een sterke kennispositie in Noord-Brabant), maar ook voor corporaties, banken, zorg- en welzijnsinstellingen, fondsen en maatschappelijke organisaties. We werken daarbij intensief samen met universiteiten en andere kennisinstellingen en zijn officieel partner van Tilburg University. Met onze kennis en inzichten adviseren we beleidsmakers en bestuurders. Zodat ze afgewogen keuzes kunnen maken. Zodat ze bestuurlijk kunnen vernieuwen. En zodat ze een positieve impuls kunnen geven aan de samenleving van morgen.

Stationsstraat 20c
5038 ED Tilburg
+31 (0)13 535 15 35
info@hetpon-telos.nl
hetpon-telos.nl